



Srebrna medalja Apimondia, podeljena reviji Slovenski čebelar - Vancouver 1999



Mednarodni čebelarški kongres Apimondia,  
Ljubljana, 24.-29. avgust 2003



letnik CIII - leto 2001

10

# SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 - ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARŠKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

ISSN 0350-4697



*Josef Ulz: Primerjava pravnega in tržnega vidika ter možnosti čebelarške dejavnosti v Evropski uniji, zlasti za male čebelarje (II. nadaljevanje in konec)*

285

## ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA

*Milan Vajda: Čebelarjeva opravila v nakladnem panju v oktobru*

288

*Stane Plut: Čebelarjeva opravila v AŽ panju v oktobru*

289

*Jože Mataavž: Veterinarski nasveti za oktober*

290

## POSVETOVANJE ČEBELARJEV

*Janez Mihelič: Tradicionalno srečanje mariborskih čebelarjev, združeno z odprtjem novih prostorov Čebelarške zveze društev Maribor ob Betnavskem gradu*

292

## PRODAJA ČEBELJIH PRIDELKOV

*Janez Mihelič: Dnevi medu 2001 v Polhovem Gradcu*

295

## IZ TUJE LITERATURE

*Peter Mylan (prev. Jurij Senegačnik): Zakaj med deluje kot zdravilo (II. nadaljevanje in konec)*

297

## BOLEZNI ČEBEL

*Ivan Jurkovič: Varroza – zatiranje sredi poletja*

300

## IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

*Mihael Kamplet: O plastičnih satnicah*

301

*Marjan Debelak: »Človek obrača, bog obrne«*

302

## IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

*Janez Mihelič in Milan Runtas: Petdeseti redni občni zbor Čebelarške zveze Slovenije (IV. nadaljevanje)*

306

*Čebelarško društvo Carnica Grosuplje je razvil društveni prapor*

309

*Stanko Ivanušič: Županovo pismo*

309

*Helena Županc: Čebelarji iz Celja in okolice smo obiskali Kras*

310

*Franc Matičič: Ob 60. obletnici smrti misionarja, čebelarja in sadjarja Franca Jagra*

310

*Lara Lipnik: Čebelarški tabor »Čebelko 2001«*

311

## V SPOMIN

314

## MALI OGLASI

315

*Josef Ulz: Comparison of Legal and Market Viewpoint and Prospects for Beekeeping Trade within the EU, particularly for Small Commercial Beekeepers (Part II – the End)*

## THIS MONTH'S WORK FOR BEEKEEPERS

*Milan Vajda: Beekeepers Jobs in Multiple-Story Hive in October*

*Stane Plut: Beekeepers Jobs in AŽ Hives in October*

*Jože Mataavž: Veterinary Advice for October*

## BEEKEEPERS' CONFERENCES

*Janez Mihelič: Traditional Meeting of the Maribor Beekeepers Combined With Opening of the New Society's Premises of the Maribor Beekeepers' Association By the Betnava Castle*

## SALES OF HIVE PRODUCTS

*Janez Mihelič: Days of Honey 2001 in Polhov Gradec*

## FROM FOREIGN LITERATURE

*Peter Mylan (Translation by Jurij Senegačnik): Why Honey Has the Effect of a Medicine (Part II – the End)*

## BEE DISEASES

*Ivan Jurkovič: Varroasis – Control in the Middle of the Summer*

## OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

*Mihael Kamplet: About Honeycombs, made of Synthetic Material*

*Marjan Debelak: »Man proposes, God disposes«*

## FROM SOCIETY LIFE

*Janez Mihelič and Milan Runtas: The Fiftieth General Meeting of the Beekeepers' Association of Slovenia (Part IV)*

*The Beekeepers Society Carnica Grosuplje hoisted the Society's Banner*

*Stanko Ivanušič: Mayor's Letter*

*Helena Županc: We, the Beekeepers from Celje and its Surrounding Countryside visited the Kras*

*Franc Matičič: At the 60th Anniversary of the Death of Franc Jager, a Missionary, Beekeeper and Fruit Grower*

*Lara Lipnik: The Beekeepers Camp »Čebelko 2001«*

## IN MEMORIAM

## SMALL ADVERTISEMENTS



Nakladni panji na pohorski jasi na hojevi paši

Foto: Mihael Kamplet – Pekre

## PRIMERJAVA PRAVNEGA IN TRŽNEGA VIDIKA TER MOŽNOSTI ČEBELARSKE DEJAVNOSTI V EVROPSKI UNIJI, ZLASTI ZA MALE ČEBELARJE

inž. Josef Ulz – Celje 2001

(II. nadaljevanje in konec)

### Pospesevanje, ki ga je v Avstriji sofinancirala Evropska unija

Avstrija ima v okviru tega programa na razpolago več kot 22 milijonov šilingov na leto.

V program so vključeni: Avstrijska čebelarska zveza, Zveza poklicnih čebelarjev in Organizacija za vzrejo ACA (Zveza avstrijske kranjice).

V Avstriji je prispevek razdeljen po zveznih deželah glede na število prijavljenih družin.

V Avstriji je prispevek razdeljen takole:

9 milijonov šilingov za izobraževanje kadrov,

10 milijonov šilingov za ukrepe za zatiranje varoe,

1 milijon šilingov za ukrepe za izboljšanje kakovosti,

1 milijon šilingov za ukrepe za racionalizacijo prevanja, 1 milijon šilingov za raziskovalne programe.

Skupaj: 22 milijonov šilingov

### Splošno ovrednotenje programov z vidika Avstrije

V celoti gledano, pomembnost programov za pospeševanje pridelave medu za avstrijske čebelarje in vzdrževanje območnih čebelarstev na podlagi VO(EG), št. 122/97, še ni dovolj ovrednotena. Vsako leto je organiziranih 600 do 700 čebelarskih predavanj in tečajev, ki se jih udeležuje skoraj polovica avstrijskih čebelarjev. Alternativna sredstva, ki jih za uničevanje varoe po-

rabijo na leto, zajamejo približno tretjino čebeljih družin. Čebelarji dobro izrabljajo možnosti za zdravstvene preglede čebeljih družin in kontrolo kakovosti medu.

Glede na povprečno razmeroma visoko starost avstrijskih čebelarjev, težave zaradi pojavljajoče se odpornosti na doslej uporabljene varocide in zahtevnosti pri uporabi alternativnih sredstev je bil v letih 1998, 1999 in 2000 storjen velik korak naprej. Ne nazadnje so se zaradi potrebne organiziranosti in koordinacije pri pospeševanju okrepili tudi odnosi med čebelarskimi organizacijami in čebelarji.

Pospesevalni programi so zelo prihrani za upravne strukture in čebelarske organizacije s čebelarskimi šolami, saj bodo z njimi tudi v prihodnosti, ki brez dvoma ne bo lahka, učinkovito pomagale čebelarjem.

Deželne uprave pa so zaradi doslednega izvajanja ukrepov še dodatno obremenjene.

Evropska unija finančno podpira še naslednje pospeševalne čebelarske ukrepe:

a) Nastajanje mladih, poklicnih čebelarstev, višina prispevka 130.000 ATS za obrat.

Pogoj: starost prosilca manj kot 40 let, končana poklicna čebelarska šola, dohodek čebelarskega obrata, polna zaposlitev v čebelarstvu – eno delovno mesto, vrednost naložbe neto 200.000 ATS.

Za eno čebeljo družino se za neposredno trženje (to-rej samo za prodajo medu) šteje 4-6 delovnih ur na leto. V te ure je vključena tudi poraba časa za pridelavo in prodajo preostalih čebeljih pridelkov, ki jih čebelar pridelava in proda sam.

Sredstva je mogoče porabiti za nakup strojev in naprav, panjev, postavitev čebelarstva, ne pa za nakup čebeljih družin in matic.

b) Nastajanje mladih, dopolnilnih pridobitnih čebelarstev: 65.000 ATS.

V vsem drugem veljajo zgoraj navedeni pogoji.

Premije so izplačane po pregledu pristojne kmetijske zbornice.

*Kdo potrebuje dohodek od čebelarstva?*

- Poklicni kmetovalec s čebelarstvom;
- vzporedni kmetovalec s čebelarstvom (z najmanj 3 ha posesti);
- čebelar, ki pridobiva dohodek samo iz čebelarstva dejavnosti.

Ker so številni čebelarji delavci, uslužbenci ali podjetniki in nimajo posesti, je odločilna velikost čebelarstva. Finančni urad prikaže dohodek od čebelarstva za več kot 40 pridobitnih družin in 30 rezervnih družin.

Za največ avstrijskih čebelarstev je določeno povprečje. Za eno čebeljo družino finančni urad določi povprečen dohodek 190 ATS.

*Kako čebelar pridobi dohodek iz čebelarstva dejavnosti?*

Čebelarstvo je del kmetijstva in gozdarstva. Tako je tudi vrednoten kot kmetijska in gozdarska dejavnost. Kmetijska dejavnost je vrednotena po katastrskem donosu.

Da bi lahko objektivno ocenili in ovrednotili čebelarstva obrate, je finančno ministrstvo izdalo navodila za ovrednotenje čebelarstva obratov. Podlaga za določanje dohodkovne vrednosti je razmerje med vloženimi in pridobljenimi sredstvi. Zaradi pomanjkljivosti podatkov je težko določiti bruto prihodke, zato je ministrstvo za finance za pridobitno družino določilo povprečen znesek 190 ATS. Podjetnik lahko tudi sam dokaže svoje dohodke.

V ta povprečni znesek so že vključena tudi poslopja za obratovanje, ki jih uporabljajo samo za čebelarstvo opravila (točilnice, skladišča).

Popis čebelarstva temelji na številu zazimljenih pridobitnih panjev, upošteva pa tudi 30 odstotkov rezervnih družin.

Pri vzrejalcih matic in čebeljih družin je treba posebej navesti število matic čiste pasme, oplojenih na plemenilnih postajah, pridobitnih in neoplojenih matic ter število matičnikov. K povprečni vrednosti je treba prišteti še:

- za 50 prodanih matic čiste pasme, oplojenih na plemenilnih postajah 1600 ATS,
- za 50 prodanih pridobitnih matic 1200 ATS,
- za 50 prodanih neoplojenih matic in matičnikov 800 ATS.

*Primer izračuna:*

Število družin z narejenci	120
30% rezervnih družin	36
Pridobitnih družin	84 x 190 = 15.960
Izračun	1.500
	<hr/> 14.460

*Povprečna prodaja na leto:*

150 matic čiste pasme,	
oplojenih na plemenilnih postajah	4.800
50 pridobitnih matic	1.200
350 neoplojenih matic in matičnikov	5.600
Dohodek obrata	26.060
Zaokroženo po 25 BewG	26.000

*Kolikšne datjave je treba plačevati na podlagi tega dohodka?*

Zemljiški davek – na leto	210 ATS
dodatek na zemljiški davek – na leto	556 ATS
nezgodno zavarovanje – na mesec	114 ATS
pokojninsko zavarovanje – na mesec	84 ATS
zdravstveno zavarovanje – na mesec	384 ATS

Predpisi, ki jih morajo članice prilagoditi evropski zakonodaji:

### 1. Higijenski predpisi za živilske izdelke

Ta odlok zajema splošna določila za živilske izdelke in ureja nadzor nad izvajanjem določil.

Po tem odloku je treba narediti vse, da bi zagotovili neoporečne in užitne živilske izdelke. Obsegajo vse stopnje, od pridobivanja surovin, priprave, predelave, proizvodnje, embalaranja, skladiščenja, prevoza, razdeljevanja, nege do ponudbe prodajalcem ali dostave porabnikom.

- Predpisane so splošne in posebne zahteve glede prostorov za pridelavo in pripravo živil.
- Predpisane so zahteve za nestalna proizvodna mesta, stojnice, nestalne kmečke tržnice, prodajna vozila in prodajna mesta v stanovanjskih prostorih.
- Zahteve oz. pogoji za transportna sredstva in posodo.
- Določila za opremo.
- Določila za živilske odpadke.
- Določila o oskrbi z vodo.
- Določila o osebni higieni.
- Šolanje: lastnik živilskega obrata mora zagotoviti, da bo osebje, ki ima stik z žvili, ustrezno zdravstveno pregledano, poučeno o higieni in primerno izšolano.

### 2. Uredba o ekološki pridelavi hrane

Evropska unija predpisuje tudi pogoje za ekološko čebelarjenje.

Uredba (EG) št. 1804/1999, izdana 19. julija 1999, (zur Einbeziehung der tierischen Erzeugnisse in den Geltungsbereich der Verordnung (EWG), št. 2092/91), o ekološkem kmetovanju in primerni oznaki kmetijskih pridelkov ureja tudi pogoje čebelarstva.

Določeni so npr. čas prevažanja, izvor čebel, stojišče družin, uporabljena hrana in zdravstveno varstvo, prav tako pa je natančno predpisan tudi postopek čebelarjenja.

### 3. Uredba (EWG) št. 2377/90, izdana 26. junija 1990, o določitvi enotnega postopka za določanje največjih dovoljenih količin ostankov zdravil v živilskih izdelkih živalskega izvora.

Za varstvo zdravja porabnikov so določene najvišje dovoljene količine, ki se zagotavljajo t. i. neoporečnost izdelka. Če posamezne članice same določijo drugačne najvišje količine ostankov, lahko Evropska unija omeji prost pretok živil in zdravil.

Ta uredba članicam v nobenem primeru ne preprečuje uvedbe preventivnih ukrepov proti nedopustni uporabi živalskih zdravil.

#### 4. Kontrolni ukrepi za kozmetična sredstva

V tej uredbi je natančno predpisana izdelava kozmetičnih sredstev, npr. kreme s propolisom.

#### 5. Uredba o omejevanju ali prepovedi vnosa snovi ali pripravkov, katerih uporaba je v Evropski uniji omejena ali prepovedana

Ta odlok ureja vnašanje in uporabo kemičnih snovi, npr. v čebelarstvu.

#### 6. Uredba o označevanju predmetov, namenjenih za uporabo v živilstvu

Predmete, ki so namenjeni za uporabo v živilstvu in še niso bili uporabljeni, je mogoče uporabiti le, če so deklarirani po tej uredbi.

#### Metode delovanja skupnih delovnih odborov in strokovnih odborov v COPA in COGECA

COPA in COGECA je kmetijsko združenje članic; ta organizacija zastopa vse panoge kmetijstva.

Čebelarstvo in perutninarstvo sta združena v eni panogi. V tem združenju določijo strategije razvoja za vsako panogo na ozemlju Evropske unije, nato pa želje in zahteve posredujejo predstavnikom komisije.

«Skupino» sestavljajo predstavniki polnopravnih članov COPA in COGECA. Sestankov se smejo udeleževati samo imenovani člani, s privolitvijo predsedujočega in sekretariata pa jih lahko spremljajo nacionalni izvedenci. «Skupina» izmed svojih članov izvoli predsedujočega in namestnika. Njun mandat traja dve leti.

Glasovi so razdeljeni po posameznih državah: Belgija 6, Danska 6, Nemčija 12, Grčija 6, Španija 12, Fran-

cija 12, Irska 4, Italija 12, Luksemburg 2, Nizozemska 6, Avstrija 6, Portugalska 4, Finska 4, Švedska 6, Velika Britanija 12, skupaj torej 110 glasov. Kot kvalificirana večina je določenih 80 glasov.

#### Način dela -skupine-

Skupina se sestaja po potrebi na sklic predsedujočega in s soglasjem generalnega sekretarja, v skladu z razpoložljivo strukturno možnostjo proračuna, najmanj pa pred vsako sejo komisije Evropske unije.

Ob koncu vsakega leta sestavi «skupina» v soglasju s sekretariatom delovni program za naslednje leto.

«Skupina» predloži rezultate in predloge splošnim izvedencem COPA in splošnemu gospodarskemu odboru COGECA v dokončno odobritev.

Odločitev je sprejeta, če jo potrdira komisija Evropske unije in evropski parlament.

#### Sklep

Po splošni presoji imajo avstrijski čebelarji od vstopa Avstrije v Evropsko unijo več koristi kot škode. Prvotni strah, da bo na policah v trgovinah po vstopu v Evropsko unijo več tujega kot domačega medu, se ni uresničil.

Evropska unija je s sofinanciranjem spodbudila vlade članic, da so tudi same sofinancirale čebelarstvo.

Stroge usmeritve Evropske unije, ki jih članice morajo upoštevati, so prispevale k večji konkurenčnosti čebelarstva.

Razveseljivo je predvsem spoznanje članic, da bo sama skupna strategija, ne pa egoizem, prispevala k razvoju Evrope.

Slovenija bo Evropski uniji vsekakor marsikaj prispevala in od tega tudi nekaj dobila.



## PROSTOVOLJNI PRISPEVKI za Čebelarski center Slovenije

V delovnih akcijah so sodelovali čebelarji s prostovoljnim delom: ČD Dolsko po 4 ure – Ivan Mlakar, Srečo Dežman, Janez Mihelčič, Janez Kralj, Milan Runtas in Martin Vidic in ČD Slovenska Bistrica po 4 ure – Dušan in Maks Gajšek, Norbert Jedlovčnik, Pavel Klečina, Marija in Florjan Koropec, Ivan Lipovec, Franc Oblonšek, Franc Oder, Kristina, Jože in Vid Paj, Alojz in Maks Prah, Stanko Španinger in Anton Steinbacher.

V korist CCS so se odpravljali potnim stroškom, avtorskim honorarjem ter prispevali intelektualne in delovne ure: Janez Levstik 5.000 SIT, Bogdan Plesničar 6.530 SIT, Avgust Gril 6.080 SIT/4 intelektualne ure, Marjan Debelak 1.620 SIT, Jurij Senegačnik 1.620 SIT, Anton Cirer 4 IU, Albin Zajc 4 IU, Vlado Pušnik 25.580 SIT/4 IU, Matej Blejlec 5.340 SIT/4 IU, Franci Marolt 2.960 SIT, Janez Poklukar 1.000 SIT, Marjan Skok 4.880 SIT in Milan Vajda 5.000 SIT.

Čebelarska društva so prispevala: ČD Ajdovščina 30.000 SIT, ČD Brežice 30.000 SIT in ČD Ruše 28.500 SIT.

Posamezni čebelarji v čebelarskih društvih pa so prispevali: ČD Slovenj Gradec – 5.000 SIT Jože Repas in Stanislav Serušnik, 3.000 SIT Mirko Grešovnik, Jože Podjavoršek, Vinko Šmid, 2.000 SIT Marjan Knez, Stanko Lužnik, Božo Rotovnik, Jože Rozman in Anton Večko, 1.000 SIT Janez Bauer, Franček Beliš, Viktor Bernekar, Jože Breznik, Jože Detečnik, Rok Dvornik, Anton Fišer, Milan Gradišnik, Branko Gradišnik, Alojz Gregor, Anton Hriberšek, Jože Koletnik, Jože Kotnik, Štefan Krančan, Franc Krenkar, Ivan Lavre, Maks Lepener, Alojz Maček, Jože Mlinšek, Franc Močilnik, Jože Nekrep, Peter Ogris, Franc Pačnik, Stanko Plevnik, Franc Pogorelničnik, Bernard Poplaz, Jernej Repas, Franc Ring, Franc Rutnik, Martin Sedar, Alojz Sešel, Janko Skobir, Franc Smrtnik, Ivan Šmon, Franc Vehovec, Jože Verdinek, Ivan Vovk, Milan Strenčnik, Vili Klemenc, Ivan Korošec, Dani Šmon, Ivan Britovšek, Alojz Krenkar, Anton Maršek, Alojz Sedar, Ciril Tovšak, Franc Večko in Matjaž Vehovec; ČD Sveta Trojica-Lenart – 5.500 SIT Anton Žizek, 5.000 SIT Polde Hameršak, Bojan Krevs in Franc Zarnec, 2.000 SIT Stojan Bračič, Breznik-Pšeničnik in Jože Grahovnik, 1.500 SIT Janez Vogrin, 1.200 SIT, Ludvik Matjašič, po 1.000 SIT Janez Bezjak, Martin Bezgovšek, Janez Bračič, Avgust Dvoršak, Ernest Gungl, Andrej Hojs, Janez Kaučič, Darjan Kebrič, Lidija Krevs, Franc Mlakar, Alojzija Pavalac, Jože Rojs, Ivan Sabler, Franc Simončič, Jože Stiper, Vinko Šampelj, Feliks Toplak, Marija Valentan in Mirko Žitnik, 700 SIT Ivanka Kraner in Konrad Plešej, po 500 SIT Zvonko Čuček, Franc Fras, Friderik Harl, Ivan Kovačić, Viktor Pukšič, Jože Rojko in Bruno Rojs.



# Čebelarjeva mesečna opravila

## ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNEM PANJU V OKTOBRU

Milan Vajda, čebelarški mojster – Metlika



Velja pravilo, da se po zadnjem točenju medu začnemo pripravljati na vsa nujna opravila v panju, pomembna za prezimovanje čebel. V vseh dozdajšnjih mesečnih navodilih sem opozarjal, da morajo biti čebelarje družine zdrave, živahne in močne ter da morajo imeti mlade matice, saj bodo samo takšne družine sposobne preživeti še tako muhasto zimo.

Čebele, ki so se izvalile avgusta, septembra in delno še oktobra, so sposobne dočakati naslednjo pomlad, saj je v njihovih telesih več beljakovin, zato živijo dlje časa. Oktobra naj bi bilo v optimalni čebelji družini od 20 do 30 tisoč čebel.

V začetku tega meseca lahko še izjemoma, glede na različna območja in različne vremenske razmere v Sloveniji, dodamo družini še zadnjo količino sladkorne raztopine za prezimitev. Priporočam pa, da je ta sladkorna raztopina gostejša in primerno topla.

Pred krmljenjem moramo čebeljo družino pregledati in jo pripraviti za oblikovanje čebelje gručice. Paziti je treba, da zamenjamo vse staro satje iz naklade oziroma naklad in ga nadomestimo z mladim in zdravim satjem. Iz naklade moramo odstraniti prazne sate in jih zamenjati s satnicami, čebeljo zalego moramo strniti, ob gnezdo dodati satje s cvetnim prahom, oceniti količino hrane v čebelji družini in jo postopno krmiti, dokler nima družina z npr. dvema nakladama vsaj 15 kg hrane. Pri prezimovanju čebeljih družin v eni nakladi potrebujemo nekoliko manj hrane za čebeljo družino, vendar najmanj 12 kg.

Vsa ta dela praviloma opravimo po zadnji čebelji paši oziroma točenju medu. Ko smo to opravili in začeli čebele krmiti, vnovični posegi v čebeljo družino niso priporočljivi. Če s premikanjem satja vanjo posegamo še potem, utegnemo v družini povzročiti stres, to pa bi slabo vplivalo na normalno oblikovanje gručice in na pripravo za zimo na sploh. Kljub ravednosti torej po krmljenju ne smemo več posegati v čebeljo družino.

Ni odveč opozoriti, predvsem čebelarje začetnike, da vsa ta opravila, ki so zelo pomembna za razvoj čebelje družine prihodnjo pomlad in čebelarjenje v prihodnjem letu, opravimo hitro in zelo previdno. V nasprotnem utegnemo namreč povzročiti nepotrebno ropanje, ki je lahko usodno za družino. Vsa ta

opravila po večini izvajamo septembra, delno pa tudi oktobra. Ta mesec nas čaka pri čebelah tudi zelo pomembno opravilo – zazimitev čebel. Izkušnje kažejo, da se čebelja družina stisne v lepšo gručo, če je ne zazimimo prej, preden temperatura pade pod 0 °C. Ni vedno nujno, da je prav oktober najprimernejši mesec za zazimitev, saj je primernejše, da to opravimo pač takrat, ko se temperatura spusti pod 0 °C, to pa je lahko tudi v začetku januarja.

Oktober je tudi čas, ko je v panju najmanj pokrite čebelje zalege, zato je to najprimernejši čas za zadnje zatiranje varoe in drugih zajedavcev čebel. Priporočljiva je uporaba mravljinčne in oksalne kisline ter tudi drugih pripravkov. Pri zatiranju varoe je zelo učinkovita uporaba po sestavinah različnih zdravil. Tudi za morebitno zadnje zatiranje priporočam, da se posvetujete z območnim veterinarjem, pristojnim za čebelarstvo.

Oktober smo bolj ali manj končali dela v čebelji družini sami, zato je to primeren čas za druga dela v čebelnjaku in okoli njega. Predvsem je treba priprejeti žrela, pregledati vse odprtine v panjih, da vanje pozimi ne zaide miš ali rovka, ker utegne pokončati celotno čebeljo družino. Poleg tega pospravimo čebelnjak in njegovo okolico. Pregledamo neuporabljeno satje, izločimo staro satje in ga pripravimo za prekuhanje. Vse uporabno satje shranimo v posebnih zaprtih omarah, ki so nedostopne za glodalce. Dobro je, če satje shranimo na prepihu, saj takšnega satja ne napadajo večje. Shrambo s satjem je priporočljivo žveplati ali uporabiti druga sreds-



Až satnika, polna medu in prirejena za LR panj – dobra letina

tva za zatiranje večše. Ti škodljivci ne napadajo satja, shranjenega pri temperaturi manj kot 15 °C. Za tako shranjevanje je dandanes veliko več možnosti kot v preteklosti. Kupimo lahko različno velike zabojnike ali druge prostore z vgrajeno hladilno napravo. Tako opremljen prostor bomo koristno uporabljali vse leto.

Velikokrat so v tem času, še zlasti po sušnem letu, pri čebeljih stojiščih velika nadloga ose in sršeni. Proti njim se borimo tako, da ob stojiščih postavimo vabe. Kot zelo dobre so se izkazale steklenice, do tretjino napolnjene s sladkorno raztopino ali pivom. Ose, ki so zašle v steklenico, so padle v tekočino, iz nje pa niso mogle. Na ta način smo polovili večino os. Proti drugim glodalcem, ki se radi zatečejo na stojišča, uporabljamo različna sredstva za zatiranje.

Z oktobrskimi opravili za letos po večini končujemo dela pri čebelah. Spomladi so bile pašne razmere zelo dobre, predvsem za razvoj čebeljih družin. Najpomembnejša spomladanska paša – akacija – je skoraj vsa pozebla, zato tega medu skoraj nismo točili. Zelo smo se bali, da bodo čebele, ki so bile v začetku maja na vrhuncu razvoja, izrojile. Vendar se to pri čebelarjih, ki so se te nevarnosti zavedali, ni zgodilo. Nekateri pa so zaradi tega imeli velike težave, potrebnega pa je bilo tudi več dela s čebelami. Na srečo je bilo medenje lipe, kovanja in še nekaterih drugih medovitih rastlin izdatno, tako da smo najmanj enkrat ali celo dvakrat izdatno

točili. To pa ne velja za vsa območja v Sloveniji. Po pripovedovanju čebelarjev iz Prekmurja je bila pri njih letos najslabša čebelarstva letina v zadnjih desetih letih.

Prihaja čas, ko bo vsak čebelar analiziral svoje uspehe v čebelarjenju in načrtoval razvoj svojega čebelarstva v prihodnje. V tem obdobju bomo več pozornosti namenili nabiranju znanja na različnih čebelarskih predavanjih, tečajih in ob obiskih oziroma strokovnih izletih v različne kraje in k čebelarskim društvom.



Obisk čebelarjev ČD Jesenice v Beli krajini in pozdrav s praporom na kraju ustanovitve Kluba čebelarskih mojstrov Slovenije

## ČEBELARJEVA OPRAVILA V AŽ PANJU V OKTOBRU

Stane Plut – Semič



Nasveti za ta mesec so nekoliko krajši kot po navadi, saj tudi dela s čebelami ni več veliko. Po večini se ukvarjamo samo še z vzdrževalnimi deli in s spremljanjem razvoja varoe v družinah. Ob toplih dneh očistimo podnice prizidkov, na vratcih pa postrgamo propolis, da jih bomo pozneje pri odpiranju laže izvlekli. Prav jeseni čebele prinesejo v panje veliko propolisa in z njim zadelajo vse špranje in mrežo na vratcih. Na žrela namestimo zapirala, če tega nismo storili že prej. S tem preprečimo morebiten vdor miši v panje, saj je to pozimi lahko usodno za čebeljo družino. Namažemo tudi tečaje na zadnjih vratih panja, da se lepše zapirajo in ne škripljejo. Če je premaz na panjih dotrajal, je zdaj priložnost, da ga obnovimo. To storimo tako, da zverčemo zapremo žrela, na zadnjih vratih pa odpremo prežračevalne lopute, da se čebele ne zadušijo. Naslednji dan se lotimo dela. Sam za barvanje uporabljam pre-maze, prijazne do okolja na vodni osnovi, saj ne vsebujejo škodljivih topil. Res pa je, da treba takšne pre-

maze pogosteje obnavljati. Ne uporabljamo temnih barv, ker vpijajo več sončnih žarkov in bo v panju polti še bolj vroče, in tudi ne barv, ki jih čebele ne vidijo. Panje, ki smo jih izpraznili, očistimo voščeni ostankov, iz njih postrgamo propolis, notranjost ožgemo s plinskimi ali kakšnim drugačnim gorilnikom in jih zapremo. Če panja ne bomo očistili, se bodo v njem zaredili voščeni molji. Pri vzdrževalnih delih se ne omejimo samo na panje, ampak pošteno očistimo in razkužimo tudi orodje in opremo ter poribamo tla. Ker orodja ne potrebujemo vsak dan, naj bo to lepo zloženo na svojem mestu. Družine se bodo ob hladnem vremenu začele stiskati v gručo, ta pa bo sedela za prvo steno panja, to je v tistem delu, v katerem bo v sredini še zadnja zalega. Tako naj bi bilo, vendar ni vedno tako. Še posebej, kadar je vreme toplejše. Tako se je na primer lani zaleganje matic ponekod zavleklo še v december. Oktobra bodimo pozorni še na tihi rop, družinam, ki so zaradi njega morebiti ostale brez hrane, pa dodajmo medeno satje iz zaloge. Sam takšne družine ne »crkljam«, kajti če se ni sposobna braniti sama, je nekaj narobe z matico. Raje jo dodam sosednjemu panju v medišče, da se družini združita. Pri tem ne iščem ma-



Jež je stalni obiskovalec mojeja čebelnjaka. Foto: S. Plut

tice, izbiro prepustim čebelam, saj te same najbolje vedo, katera je boljše. Močni osiroteli družini dodamo matico iz rezerve ali kar celo rezervno družino.

Kot sem letos že nekajkrat omenil, tudi s tretavo družino ne izgubljam časa. Čebele ometem iz satov, da si izprosijo vstop v druge panje, medene sate pa shranim za rezervo. Oktobra družin še ne odevamo. Čebele morajo začutiti, da je mrz, saj se šele potem začnejo stiskati v gručo, matica pa postopno povsem preneha zalegati. V odetih panjih matice po navadi dlje zalegajo, težave pa se pojavijo pri oskrbi zalege ob poznejših občutnejših ohladitvah. Nekateri celo svetujejo, naj zaradi učinkovitejšega zatiranja varoe uničimo zadnjo zalego in šele potem uporabimo eno izmed sredstev za pozno jesensko ali zimsko zatiranje varoe. Prav tako lahko matici onemogočimo zaleganje, če družini hkrati ali v kratkih presledkih dodamo večjo količino (dva do tri litre) goste (3 : 2) sladkorne raztopine (dr. Janez Poklukar, SČ, št.10, 2000). Čebele zapolnijo še prazne celice na satju v gnezdu, matici pa zmanjka prostora za zalego. Preden to storimo, z manjšo količino preverimo, ali čebele sploh še jemljejo hrano, da ta ne bi ostala v pitalnikih, kjer bi se kvarila in povzročala dodatno vlago. Ta mesec še vedno spremljamo naravni odpad varoe na testnih vložkih in ukrepamo glede na priporočila veterinarske službe. Če je število varoj še v dopustnih mejah, lahko z zatiranjem počakamo na čas, ko v panju ne bo več zalege in ko bomo zajedavca lahko uspešno zatirali z razpršilom. Vsakokratna uporaba sredstva proti varoi zmanjšuje vitalnost čebelje družine, saj se ta zdaj ne obnavlja več, zato raje spremljajmo razvoj zajedavca na testnih vložkih, ukrepajmo pa le takrat, kadar je to potrebno in ne na pamet. Torej, če ne bi bilo te nesrečne varoe, skorajda ne bi imeli kaj početi v čebelnjaku. Hladne deževne dni

lahko izrabimo za kuhanje voska. Tako nam odbrano starejše satje v shrambi za satje ne bo v napoto, pa tudi čebele nas v hladnih dneh ne bodo ovirale pri delu. Preglejmo še, v kakšnem stanju je material za zadrževanje. Če ga nimamo ali tega ni dovolj, imamo še vedno čas, da ga pred uporabo novembra ali decembra kupimo.

Zdaj je tudi čas, da svojo pozornost usmerimo v prodajo medu, saj se bo povpraševanje po njem ta mesec že povečalo. Prihaja tudi čas, ko bomo lahko več pozornosti namenili izobraževanju in delu v društvu. Izrabimo vsako priložnost in se udeležimo različnih razstav, sejmov in prireditvev, na katerih bomo obiskovalce in potencialne kupce seznanjali s kakovostjo slovenskega medu in nenadomestljivo vlogo čebel v našem naravnem okolju. Ponudimo jim možnost, da med poizkusijo in se odločijo za tistega, ki jim bo najbolj všeč. Zdaj ali kdaj drugič, bodisi pri nas bodisi pri sosedu, ne pozabimo, da je informiran kupec najboljši kupec. Če bo vedel, kaj dobi v kozarcu slovenskega medu, ne bo iskal drugega in se bo vedno znova rad vračal tja, kjer bo to kakovost tudi dobil. Seveda kakovost ni zastoj in ljudje se bodo začeli spraševati, zakaj stane kilogram medu iste sorte pri nekem čebelarju 700 SIT, pri drugem pa 900 ali 1000 SIT, prej ali slej pa bodo začeli dvomiti tudi o poceni blagu. Nekateri že dvomijo in se sprašujejo, ali ima poceni med kaj skupnega s prispevkom v TV Tedniku pred meseci – in kaj naj človek odgovori na tako vprašanje? Pred nekaj leti, ko se je na obisku v Sloveniji mudil dr. Jože Starc, nam je povedal, da na Švedskem ljudje nočejo kupovati poceni medu in medu, ki ne kristalizira, ker menijo, da je z njim nekaj narobe. Tudi pri nas je vse več takšnih kupcev, ki jim ni vseeno, kaj prinesejo domov in ki so za zajamčeno kakovosten med (npr. z garancijo blagovne znamke) pripravljeni odšteti več od običajne cene. Odgovornosti za nizke cene medu na domu ne moremo zvaliti na trgovce, saj ti za slovenski med držijo kolikor toliko primerno ceno. Žal, čebelarji ne sledimo cenam v trgovini, za nameček pa si še sami pljuvamo v lastno skledo in marsikdaj sami po nepotrebnem znižujemo že tako nizko ceno. Seveda je razumljivo, da se cene v posameznih regijah nekoliko razlikujejo zaradi pašnih razmer in drugih dejavnikov, ki vplivajo na ceno medu na trgu, ni pa opravičljivo, da si čebelarji v istem kraju konkurirajo z zniževanjem cene medu pod ekonomsko mejo. Tak sklep morda ni najprimernejši za mesečna navodila in ni namenjen samo mladim čebelarjem, ampak naj bo v razmislek tudi vsem drugim.

## VETERINARSKI NASVETI ZA OKTOBER

Jože Matavž, dr. vet. med.

Do oktobra smo v čebeljih družinah postorili že večino del, potrebnih za pripravo naših čebel na zimo, tudi glede zdravstvenega varstva čebel. Zdaj že lahko ocenimo učinkovitost naših ukrepov pri preprečevanju čebeljih bolezni, predvsem pa našo učinkovitost pri zatiranju varoe. Obseg zalege se

hitro zmanjšuje, zato ne moremo več pričakovati, da bi moč naših družin še lahko okrepili.

### Varoza

Čprav je obseg zalege že zelo majhen, še ne moremo končati zatiranja varoe. V preostali zalegi je



še vedno precej zajedavcev, poleg tega pa so v tem obdobju možne tudi hude reinvazije. Kot vse leto je tudi zdaj pomembno, da **vemo, kolikšen je obseg okužbe v našem čebelarstvu**. Zato moramo med zdravljenjem v panje **vstaviti podnične vložke**, saj bomo na ta način zvedeli, kakšni naj bodo naši ukrepi v tem obdobju. Glede na število odpadlih varoj pri prejšnjem zatiranju lahko namreč družine oziroma čebelarstva razdelimo v tri razrede, če pa imamo **podnične vložke v vseh družinah, lahko vsako posamezno družino obravnavamo tudi individualno**.

### 1. Pri prejšnjem zdravljenju je odpadlo manj kot 10 varoj

Število varoj v družini je tako majhno, da z nadaljnjim ukrepanjem počakamo do decembra, ko se bo izlegla vsa zalega in tudi ne bo več nevarnosti hujših vnovičnih okužb iz sosednjih čebeljakov oziroma divje živečih čebeljih družin.

### 2. Pri prejšnjem zdravljenju je odpadlo od 10 do 100 varoj

V tem primeru lahko presodimo, **da število varoj v čebelji družini vpliva tudi na zdravstveno stanje družine** oziroma njeno sposobnost preživeti zimo. V tem primeru bomo **zatiranje ponovili**.

Glede na to, da so oktobrske temperature po navadi še vedno višje od 15 °C, lahko varoo še vedno zatiramo z mravljinčno kislino. Uporabimo jo lahko bodisi v hlapilniku (do 100 ml 85-odstotne mravljinčne kisline) bodisi kot šok terapijo (15 ml 85-odstotne mravljinčne kisline na 10-satni AŽ panj od spodaj). Pri tem moramo upoštevati vse potrebne varnostne ukrepe. Podrobnejša navodila so opisana v veterinarskih nasvetih v septembrski številki Slovenskega čebelarja.

Prav tako lahko uporabimo tudi **hemovar, dimljenje ali škropljenje** po čebelah oziroma **perizin**, če smo **prej izpraznili medišče**. Če smo se odločili za uporabo hemovarja, **je bolj priporočljivo škropljenje tega sredstva po čebelah**, saj je ob morebiti slabo izvedenem dimljenju delovanje tega sredstva preslabo. Na učinek dimljenja utegnejo slabo vplivati vetrovno vreme, zelo propolizirane mreže, ne do konca izgoreli lističi in slabo tesnenje vrat.

### 3. Pri prejšnjem zdravljenju je odpadlo več kot 100 varoj

V takih čebeljih družinah **je večino razvijajočih se čebel v zalegi že poškodavala varoa**. Zato je to **zadnje zalego smiselno žrtvovati**. To izvedemo tako, da 24 ur pred zatiranjem z vilicami za odkrivanje medu **odkrijemo vso pokrito zalego**, nato pa z eno od zgoraj navedenih metod opravimo zatiranje varoe. Ker bo tako **družina ostala brez pokrite zalege**, lahko uporabimo **tudi oksalno ali mlečno kislino**.

#### Priprava raztopine **OKSALNE KISLINE ZA POKAPANJE:**

35 gramov dihidrata oksalne kisline v 1 liter sladkorne raztopine 1 : 1

*Količina raztopine:* 5 mililitrov na vsako zasedeno ulico ali na vsak zaseden sat

*Uporaba:* kadar v panju NI ZALEGE

*Opozorilo:*

- Družine zdravite samo enkrat,
- mlačno raztopino pokapajte neposredno po čebelah,
- zunanja temperatura mora biti več kot 0 °C,
- uporabljajte zaščitne rokavice in očala.

#### Priprava raztopine **MLEČNE KISLINE ZA PRŠENJE**

1 liter 90-odstotne mlečne kisline razredčimo s 6 litri vode,

1 liter 80-odstotne mlečne kisline razredčimo s 5,2 litra vode,

1 liter 70-odstotne mlečne kisline razredčimo s 4,3 litra vode,

1 liter 60-odstotne mlečne kisline razredčimo s 3,4 litra vode,

1 liter 50-odstotne mlečne kisline razredčimo z 2,6 litra vode.

*Količina 15-odstotne raztopine:* **5 mililitrov na vsako stran zasedenega sata** ali 10 ml na en polno zaseden sat

*Uporaba:* Kadar ni zalege, enkrat do dvakrat v presledku 7 dni, odvisno od števila odpadlih varoj.

*Čas zatiranja:* ves dan, če ni vetra in je **zunanja temperatura več kot +7 °C**

*Opozorilo:*

- Čebel pozimi ne smete namočiti,
- pred uporabo je treba umeriti količino razpršene kisline za vsako stran sata.

*Vir: mag. Mira JENKO – ROGELJ: Veterinarski nasveti za november, Slovenski čebelar, 11, 2000*

#### **OPOZORILO!**

*Ker utegnejo varoe postati odporne na hemovar oziroma ker utegnemo pri zatiranju narediti tudi kakšno napako, svetujemo vsem čebelarjem, naj učinkovitost zatiranja preverijo z mravljinčno kislino (kot šok terapijo) ali s perizinom.*

Zatiranje s hemovarjem	Štetje varoj ali perizin	Mravljinčna kislina	Štetje varoj
1. dan	3. dan	3. dan	5. dan

Če ob drugem štetju varoj odpade več zajedavcev kot ob prvem štetju, o tem obvestimo veterinarja specialista.

#### Čebelja kuga

V jesenskem obdobju se v čebeljih družinah zelo pogosto pojavljajo ropanja. Ne samo, da se čebelje družine ob ropih pogosto na novo okužijo z varoo, ampak s takšnih roparskih pohodov lahko **prinesejo tudi spore hude gnilobe**. Zato je zelo pomembno, da smo pri vseh delih, ki jih v tem obdobju še opravljamo v čebeljih družinah, zelo previdni. Če ugotovimo, da se je katera od naših čebeljih družin udeležila roparskih pohodov, tako družino označimo in jo spomladi budno spremljamo. Prav tako ne smemo vse jesenske izgube avtomatično pripisati varozi. Zato vsako jeseni odmrlo družino oziroma družino,

ki je postala žrtev ropa, skrbno pregledamo. Če nismo prepričani, kaj je resnični vzrok odmrta, je najbolje, da sat z ostanki zalege odnesemo pristojnemu veterinarju, specialistu za zdravstveno varstvo čebel. Če je odmrlo več družin in je v panjih ostalo medeno satje, je najbolje, da damo med pregledati na spore hude gnilobe, preden bi to satje spomladi uporabili kot hrano za druge družine.

#### Nosemavost

Če smo čebelje družine, ki so bile na hojevi ali škržatovi paši, dovolj dokrmili s sladkornim sirupom, nam ostale samo še to, da poskrbimo za čim bolj mirno prezimovališče naših družin. Nikakor pa ne smemo pozabiti, da se moramo januarja z laboratorijskim pregledom mrtvic prepričati o stopnji okužbe čebel z nosemo.

### **MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO JE IZDALO PRAVILNIK ZA IZDAJO DOVOLJENJA ZA OPRAVLJANJE DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH**

V Uradnem listu, št. 71/2001, str. 7361, je izšel Pravilnik o vsebini vloge za izdajo dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji. V skupini enajst z naslovom »Druge dopolnilne dejavnosti« je navedeno tudi čebelarstvo. Pravilnik je začel veljati 8. septembra 2001. Vsi, ki imajo status kmeta bodo na podlagi dovoljenja, ki ga bo izdalo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, lahko opravljali čebelarsko dejavnost in prodajo čebeljih pridelkov v okviru kmetijske dejavnosti, tako da jim za opravljanje čebelarske dejavnosti ne bo treba pridobiti statusa samostojnega podjetnika.

Uredništvo



## **P**osvetovanje čebelarjev

### **TRADICIONALNO SREČANJE MARIBORSKIH ČEBELARJEV, ZDRUŽENO Z ODPRTJEM NOVIH PROSTOROV ČEBELARSKE ZVEZE DRUŠTEV MARIBOR OB BETNAVSKEM GRADU**

**Izjemno pomemben delovni uspeh mariborskih čebelarjev za boljše trženje čebeljih pridelkov in popularizacijo čebelarstva**

Janez Mihelič, dipl. univ. biol.

Čebelarska zveza društev Maribor je konec avgusta povabila domače in druge čebelarje iz vse Slovenije, kakor tudi ljubitelje čebelarstva in čebeljih pridelkov na tradicionalno srečanje čebelarjev, ki so ga njeni člani pripravili na novem sedežu zveze v Mariboru, Streliš-

ka c. 150. Z velikimi pričakovanji in tudi s kančkom radovednosti smo zato v petek, 24. avgusta, čebelarji z vseh koncev Slovenije prispeli v Maribor na odprtje novih prostorov in posvet o kar štirih novih čebelarskih pravilnikih, ki jih pripravlja posebna komisija Ministr-



*Prejemniki priznanj za najboljše ocenjene medove v letu 2001.*

stva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pod vodstvom dr. Janeza Poklukarja s Kmetijskega inštituta Slovenije, ter hkrati na razglasitev rezultatov prvega vse-slovenskega tekmovanja in ocenjevanja medic oz. medenih vin, ki je bilo razpisano v 6. številki Slovenskega čebelarja.

Tradicionalno, letos kar tridnevno srečanje mariborskih čebelarjev, ki ga že več let zapored organizira Čebelarstva zveza društev Maribor in je namenjeno tudi promociji čebeljih pridelkov, je bilo letos prvič ob Betnavskem gradu v južnem delu štajerske prestolnice. Tam je mariborski čebelarji zvezi uspelo pridobiti v dolgoročni najem nove prostore. Tako je Čebelarstva zveza društev najela skladiščne prostore in leseno stavbo ob gradu ter jo ob pomoči podjetja Vema iz Maribora in nekaterih čebelarjev popolnoma obnovila. V prtiličnih prostorih so odprli zelo lepo urejeno čebelarstvo trgovino in uredili pisarno za veterinarja, v prvem nadstropju pa opremili pisarno, v kateri bo odslej sedež Čebelarstva zveze društev Maribor.

V bližnjih prostorih so uredili vzorčno točilnico za med in pakirnico medu, prostore, v katerih so stalna čebelarstva razstava, čebelarstva knjižnica in skladišče čebelarstva materiala, v bližini pa nastaja tudi park medovitih rastlin, ki ga nameravajo čebelarji urediti v enem letu.

Vse to jim je uspelo predvsem zaradi izjemne požrtovalnosti predsednika g. Vlada Pušnika ter številnih drugih čebelarjev – članov dvajsetih čebelarstev društev, ki so združena v ČZD Maribor. Nekateri med njimi so delali vsak dan polne tri tedne, da so v tako kratkem času prenovili prostore, ki so bili v zelo slabem stanju, in jih tudi opremili. Poleg tega so tlakovali še okolico novega sedeža ČZDM. Tisti dan, ko so urejali okolico in izvajali zemeljska dela, je prišlo pomagat več kot petdeset čebelarjev. V največji vročini, pri 31 °C, so začeli urejati zemljišče, ki ga je v naslednjih dneh dokončno s strojem uredil čebelar g. Drago Tonaj.

Marsikateri izmed več kot dvesto udeležencev prvega dne srečanja, ki je videl spremembe, kakršne so v prostorih ob Betnavskem gradu in v okolici le-teh nastale avgusta, je bil zelo prijetno presenečen in hkrati začuden, da je vsem sodelujočim v tako kratkem ča-



*Župan Maribora g. Boris Sovič je v soboto pozdravil vse navzoče.*

su uspelo popolnoma prenoviti prostore in okolico. To je bilo mogoče le ob neverjetni zagnanosti predsednika ČZDM g. Vlada Pušnika in njegovih najožjih sodelavcev ter z odlično ekipo čebelarjev, ki so sodelovali pri obnovi. Pri urejanju okolja so bili izjemno dejavni čebelarji iz ČD Slovenska Bistrica, ČD Lenart, ČD Sladki Vrh, ČD Maribor mesto, ČD Kamnica-Bresternica ter ČD Peter Močnik Studenci. G. Janez Brvar in g. Anton Nemanič sta priskrbela sponzorje za zemljo, saj jo je bilo treba navoziti kar za šest tovrnjakov. Pri urejanju večnamenske dvorane (stalna razstava, učilnica, knjižnica ter družabni prostor in prostor za sestanke s 70 sedeži) sta zelo veliko prispevala g. Bojan Krevs iz ČD Sv. Trojica-Lenart in g. Jože Vute iz ČD Pobrežje. Pri zasnovi parka medovitih rastlin in začetnem urejanju ter pri ureditvi plemenilne postaje, ki je še v povojih, so bili najbolj dejavni g. Ivan Bračko iz ČD Kamnica-Bresternica, ga. Milena Slanič iz ČD Lovrenc na Pohorju, g. Marjan Lah iz ČD Kamnica-Bresternica in g. Alojz Podjavoršek iz ČD Maribor mesto.

Pri oblikovanju in postavitvi razstavno-prodajnega salona in sedeža ČZDM so bili najbolj dejavni g. Rudi Družovič iz ČD Cerkvenjak, ga. Pavla Karmel iz ČD Tabor in ga. Jerica-Truda Pušnik iz ČD Lovrenc na Pohorju. G. Franc Kavčič iz ČD Zg. Velka-Sladki Vrh je skupaj s



*Največ medalj za medice je prejela Srednja kmetijska šola Maribor. Priznanja je prevzela iz rok predsednika ČZDM g. Vlada Pušnika, dipl. inž. agr. Silva Podlesnik.*



*Degustacija medic so vodili strokovnjaki Srednje kmetijske šole iz Maribora.*

čebelarji tega društva postavil stekleni panj, v katerem si lahko obiskovalci ogledujejo življenje čebel.

Izkazali so se tudi častni ključarji Ambroževe kleti, saj niso samo urejali kleti, ki so jo poimenovali po zaščitniku čebelarjev sv. Ambrožu, ampak so sodelovali tudi pri delih v okolju in na pročeljih ter pri barvanju vseh objektov. To so Jože Hauzer, Jakob Pukšič, Vlado Vogrinc, Franc Senekovič in Ivan Širec.

Ob dnevi promocije čebeljih pridelkov sta izjemno veliko prispevala velečebelar Janko Pislak iz Apač, ki je s svojimi izdelki in pripomočki podprl prizadevanje ČZDM za stalno razstavo, ter znani čebelar Franc Građišnik, sicer največji pridelovalec cvetnega prahu na mariborskem območju.

Vsi si zaslužijo čestitke in brez dvoma so lahko ponosni na svoje res veliko delo. Trgovina s čebeljimi pridelki, ki je namenjena predvsem porabnikom le-teh tako lično opremljena in dobro založena, da bi je bili veseli čebelarji v kateri koli evropski državi.

Kot rečeno, je v petek, 24. avgusta, na odprtje in posvet v Maribor prispelo skoraj dvesto gostov in domačih čebelarjev. V soboto, 25. avgusta, in v nedeljo, 26. avgusta, ko so prikazali zdravljenje z mravljinčno kislino, podelili priznanja za najboljši med članov ČZDM in predstavili čebelarjenje v treh panjskih sistemih, pa je bil obisk še večji.

Ob začetku popoldanskega dela prireditve v soboto so bile posebej vzpodbudne besede mariborskega župana g. Borisa Soviča.

### **Posvet čebelarjev**

Posvet čebelarjev o osnutkih novih pravilnikov in razglasitev rezultatov ocenjevanja medenih vin sta bila v viteški dvorani Betnavskega gradu. Vse štiri pravilnike je predstavil dr. Janez Poklukar s Kmetijskega inštituta Slovenije, sicer tudi predsednik posebne komisije Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za njihovo pripravo. Kot gostje so se posveta udeležili tudi ga. Saša Rožanc iz Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, podpredsednik Čebelarске zveze Slovenije g. Franc Šivic, novi tajnik zveze G. Anton Tomc, urednik Slovenskega čebelarja Janez Mihelič, predsednik ČD Lukovica g. Albin Zajc, predsednik ČD

Mengeš g. Matej Blejec in predsedniki domačih društev, članic Čebelarске zveze društev Maribor.

Dr. Poklukar je najprej predstavil vsebino osnutkov:

- Pravilnika o čebeljem pašnem katastru in organizaciji čebelje paše,
- Pravilnika o priznavanju in nadzoru rejskih združenj in rejskih organizacij, ki vodijo rodovno knjigo za čebele,
- Pravilnika o zootehničnih standardih,
- Pravilnika o selekcijskih postopkih v vzrejališčih čebeljih matic in organizaciji prometa s čebeljim genetskim materialom.

Med čebelarji je največ pozornosti zbudil pravilnik o čebeljem pašnem katastru in organizaciji čebelje paše. Čebelarji so menili, da bi bilo treba pravilnik poslati v široko razpravo med čebelarje. Po njihovem mnenju bi morali biti izvajalci pašnega reda izključno čebelar斯卡 društva. Člani komisije Ministrstva za kmetijstvo, ki bo izvajala nadzor nad izvajanjem pašnih redov, bi morali biti tudi predstavniki čebelarjev prevažalcev in dva predstavnika ČZS. Po mnenju dr. Poklukarja se bodo vsi pravilniki pred dokončnim sprejetjem še precej spremenili. Največja novost pravilnikov je, da bo Ministrstvo za kmetijstvo vsakih 5 let objavilo razpis za upravljalce pasišč oziroma izvajalce pašnih redov, te pa bo potem izmed prispelih prijav izbrala posebna komisija ministrstva, ki bo na podlagi enotnega republiškega katastra tudi nadzirala njihovo delo. Glede na to se bo torej država vmešala tudi na področje izrabe čebeljih paš. Pri selekciji in vodenju rejskih evidenc bo država vse obveznosti prenesla na rejske organizacije, v čebelarstvu bo to verjetno Čebelar斯卡 zveza Slovenije, in jim finančno pomagala pri izvajanju teh nalog. Ker je znano, da država pozno izpolnjuje svoje finančne obveznosti oziroma jih plačuje z zamudo, bo ČZS zaradi pomanjkanja denarja verjetno z veliko težavo opravljala to nalogo.

Po posvetu so si čebelarji ogledali zelo lepo čebelar斯卡 razstavo stare in sodobne čebelarске opreme, ki so jo postavili v vzorčno polnilnico in točilnico medu.

Za razstavo so čebelarji Čebelarске zveze društev Maribor pripravili veliko eksponatov, med temi tudi starine in knjige. Zbrala sta jih čebelarja ČD Peter Močnik Studenci, g. Stane Sajevec in g. Jože Hauzer, ki je iz svoje zbirke razstavil največ starin. Ga. Jolanda Pušnik je pripravila razstavo umetniških slik o čebelarstvu in medovitih rastlinah. Zanimiva je tudi bila razstava rekov o čebelarstvu, ki so jih zbrali iz »zakladnice ljudske modrosti«.

Domači čebelarji so na ličnih stojnicah obiskovalcem ponujali svoje čebelje pridelke. Lepšega razpleta dogodkov, ki so se začeli julija in se končali avgusta, si mariborski čebelarji res niso mogli želeli.

### **Podelitev priznanj in odličij 1. vseslovenskega ocenjevanja medic – medenih vin**

Popoldne so obiskovalci sodelovali pri podelitvi odličij na prvem vseslovenskem tekmovanju in ocenjeva-

nju medic ali medenih vin in aromatiziranih medenih vin. Na tekmovanje je svoje vzorce poslalo 30 čebelarjev iz vse Slovenije. Podelili so dvajset odličij, od tega pet zlatih, devet srebrnih in sedem bronastih. Medica Srednje kmetijske šole Maribor je poleg zlatega odličja osvojila še naziv medica šampion leta 2001.

*Odličja za najboljše medice so prejeli:*

**Zlata odličja:** Jože Sever iz Semiča, Franc Oder iz Zg. Polskave, Milan Lasbaher iz Maribora, dve zlati, od teh ena z nazivom medica šampion – Srednja kmetijska šola Maribor.

**Srebrna odličja:** Tri srebrne medalje je dobil Jože Šnajder iz Škofje Loke, po eno pa Anton Oblonšek iz Oplotnice, Franc Oder iz Zg. Polskave, Marjan Slanič iz Maribora, Anton Pogačnik iz Škofje Loke, Srednja kmetijska šola Maribor in Slavko Kleindienst iz Slovenske Bistrice.

**Bronasta odličja:** Zdravko Šilc in Cveto Kitek iz Maribora, dve Srednja kmetijska šola iz Maribora in prav tako dve Avgust Sinic iz Petanjcev pri Tišini.

Predsednik Čebelarске zveze društev Maribor g. Vlado Pušnik je podelil dvajset odličij, preostali vzorci pa so dobili premalo točk in so bili izloženi.

Po razglasitvi rezultatov je predsednik g. Vlado Pušnik vse navzoče povabil na degustacijo nagrajenih medic. Po izjavah udeležencev degustacije so bile vse medice, ki so prejele zlato ali srebrno odličje, brez dvoma izjemno kakovostne, tako da bi bile lahko odlikovane tudi na kakšnem mednarodnem tekmovanju. Zla-



*Posvet o novih čebelarskih pravilnikih je vodil dr. Janez Poklukar.*

sti med ženskim občinstvom je bila zelo dobro ocenjena medica iz akacijevega medu. Po prijetnem pokušanju medic smo si ogledali še Ambroževu klet, ki jo bodo mariborski čebelarji še preuredili. Prepričan sem, da bo z leti postala prava vinoteka za najboljša slovenska medena vina.

Po uradnem delu smo se udeležili še zabavnega dela programa, ob prigrizku in pijači ter v pogovoru z domačimi čebelarji pa je dan vse prehitro minil. Mariborskim čebelarjem želimo čim bolj uspešno delo v novih prostorih, predvsem pri izobraževanju čebelarjev, in čim več prodanega medu.

## Prodaja čebeljih pridelkov

### DNEVI MEDU 2001 V POLHOVEM GRADCU

Janez Mihelič

Podjetje Božnar – Čebelarstvo, d.o.o., ki ga vodi gospa mag. Malči Božnar, je od 9. do 12. avgusta letos v polhograjskem gradu pripravilo že sedemnajste tradicionalne »DNEVE MEDU 2001«.

Slovesnega odprtja so se udeležili tudi gostje, med njimi direktor Urada RS za priznavanje označb kmetijskih pridelkov oz. živil dr. Anton Svetlin, Barbara Rogel z oddelka za živila na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predsednik ČZS Lojze Peterle, podpredsednik ČZS Franc Šivic, predsednik komisije za blagovno znamko medu ČZS Milan Meglič, novi tajnik ČZS g. Anton Tomc, urednik Slovenskega čebelarja Janez Mihelič, župan občine Dobrova-Polhov Gradec Janez Oven in predsednik KS





*Pomembni gostje na otvoritvi prireditve.*

Polhov Gradec Bogdan Cankar. Ob tej priložnosti je ga. Božnarjeva med drugim dejala: »Tako kot vsako leto je prireditve Dnevi medu tudi letos namenjena vsem ljubiteljem čebeljih pridelkov, ki se želijo seznaniti z novostmi iz Čebelarstva Polhov Gradec in hkrati tudi z delčkom bogate slovenske kulturne dediščine.« Po pozdravnem nagovoru organizatorice je o pomenu označevanja kmetijskih pridelkov govoril dr. Anton Svetlin, ki je razstavo tudi odprl. Poudaril je, kako pomembno je, da so se tudi čebelarji skupaj s Čebelarstvo zvezo Slovenije odločili zaščititi vrhunski slovenski med z blagovno znamko. Obljubil je pomoč urada pri nadaljnjem uveljavljanju blagovne znamke. Udeležence je pozdravil tudi predsednik ČZS Lojze Peterle ter ob tej priložnosti organizatorju zaželel veliko uspehov pri trženju slovenskega vrhunškega medu z novo blagovno znamko. Po nagovoru je sledil kulturni program, ki ga je pripravila znana slovenska šansonjerka Vita Mavrič. Naslednji dan si je razstavo ogledal tudi g. Matej Šumah z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Osrednji dogodek te prireditve je bila že sedemnajsta razstava zapored. Čebelarstvo Božnar, d.o.o., je v sodelovanju s Čebelarstvo zvezo Slovenije, predvsem z njeno komisijo za kolektivno blagovno znamko, ki jo vodi g. Milan Meglič, na razstavi predstavilo novo blagovno znamko »Slovenski med kontroli-



*Obiskovalke so občudovale medene dobrote.*

*Foto: J. Božnar*

rane kakovosti», ki z natančno določenim načinom pridelave in kontrole omogoča pridelavo medu vrhunske kakovosti. Poleg tega so bile razstavljene tudi kulinarčne dobrote, izdelane iz najboljših slovenskih sortnih medov. Obiskovalci so lahko preizkusili številne odlično pripravljene pijače in jedi z dodatkom slovenskega medu, ki jih je pripravila znana kuharica Mimi Plestenjak iz Polhovega Gradca.

Namen tradicionalne razstave je bilo predvsem izboljšanje kulture uživanja medu in promocija kolektivne blagovne znamke slovenskega medu, po merilih katere Čebelarstva zveza Slovenije ob pomoči več kot šestdesetih preglednikov za med organizira pridelavo medu. Organizatorica prireditve mag. Malči Božnar se je odločila za sodelovanje s Čebelarstvo zvezo Slovenije in svojim kupcem ponudila med z novo blagovno znamko »Slovenski med kontrolirane kakovosti«. To je vsekakor pohvale vredna odločitev, saj bo dolgoročno v korist tako mlademu podjetju iz Polhovega Gradca kakor tudi slovenskim čebelarjem, ki bodo tako s svojim kakovostnim medom, ki je brez dvoma vrhunski, na tržišču postali bolj prepoznavni.

Na razstavi je bilo mogoče preizkusiti vseh sedem najpomembnejših vrst slovenskega medu, vse pa so skupaj z njihovimi poglavitnimi značilnostmi predstavili tudi na plakatih. Vsaka vrsta medu je bila pred-



*Dr. prof. Ana Marija Plestenjak je velika poznavalka slovenskih medov.*

*Foto: J. Božnar*



*Inž. Uroš Vidmar je predaval o modernih metodah čebelarjenja.*

*Foto: J. Božnar*

stavljeni skupaj z drevesom, na katerem so čebele nabrale mano, in plakatom, na katerem je bilo prikazano, kje v Sloveniji so največji sestoji dreves te vrste. Karte je izdelal Zavod za gozdove iz Ljubljane. Po ogledu razstave so vse obiskovalce pogostili z izbranimi dobrotami iz medu.

Dobro sta bili obiskani tudi obe predavanji. V petek, 10. avgusta, so v sodelovanju s Slovenskim akademskim čebelarškim društvom pripravili predavanje inž. Uroša Vidmarja o čebelarjenju v nakladnem panju. Po predavanju je g. Milan Meglič predstavil pomen nove blagovne znamke za čebelarje. Udeležila se ga je tudi prof. dr. Anamarija Plestenjak z Biotehniške fakultete ter ob tej priložnosti strokovno pojasnila najpomembnejše značilnosti kakovostnega medu. V nedeljo je prof. dr. Anamarija Plestenjak predavala o kakovosti slovenskega medu, g. Milan Meglič pa je predstavil pomen nove blagovne znamke medu za porabnike.

Na razstavi so kupci med lahko tudi kupili. Poleg medu z blagovno znamko Čebelarstva Božnar, d.o.o., so jim ponudili tudi med z novo blagovno znamko Čebelarške zveze Slovenije. Po izjavi ge. Božnarjeve je bila nova znamka ČZS »Slovenski med kontrolirane kakovosti« med porabniki lepo sprejeta, saj so ga prodali več kot medu brez te znamke. Prireditvev je v štirih dneh obiskalo skoraj šest tisoč obiskovalcev.



*Blagovna znamka medu je pomemben projekt ČZS.*

Foto: J. Božnar

Brez dvoma so Dnevi medu v Polhovem Gradcu tudi letos veliko prispevali k promociji čebeljih pridelkov in izboljšanju kulture uživanja medu, to pa je tudi njihov namen. Poleg tega je bila prireditvev lepa popotnica novi blagovni znamki.



## Iz tuje literature

### ZAKAJ MED DELUJE KOT ZDRAVILO

Peter MYlan

(Iz angleščine prevedel in priredil prof. dr. Jurij Senegačnik)

(II. nadaljevanje in konec)

#### Neškodljivost medu

Dandanes dobro vemo, da imajo zdravila poleg ugodnega, zdravilnega delovanja lahko tudi neugodne stranske učinke. Le-ti so včasih tako neprijetni in škodljivi, da je zdravljenje treba celo prekiniti ali zdravilo zamenjati z drugim, manj nevarnim. Kot vemo, je zdravilo vedno priloženo tudi navodilo o tem, kdaj ga jemljemo in v kolikšni količini, prav tako pa lahko tudi preberemo, kakšni so morebitni nezaželeni učinki in katerih zdravil ne smemo jemati sočasno.

Antibiotiki slovio po različnih stranskih učinkih, pa tudi različni antiseptiki so lahko do določene mere škodljivi za celice, tako da zavirajo zdravilne procese. Med nima stranskih učinkov, razen tega, da nekaj časa pe-

če, če ga damo na svežo rano ali če pride v oči. Več tisočletij je človeštvo uporabljalo med za zdravljenje odprtih ran ali za zdravljenje oči, zdajšnje histološke preiskave pa so pokazale, da pri tem ni bilo nikakršnih neugodnih stranskih učinkov. Čeprav so na antibiotike pogoste alergije, pri medu komaj vemo zanje in še to ne prav pri vsaki vrsti. Alergijo namreč lahko povzroči samo neki specifičen cvetni prah ali beljakovina. Pri zdravljenju 134 pacientov z odprtimi ranami z medom niso opazili nikakršne alergije ali drugih neprijetnih stranskih vplivov.

Pri zdravljenju z medom bi se nepoznavalec najbolj bal okužbe sveže rane. Zgodi se, da med včasih vsebuje spore Clostridie, vendar v nobenem od 470 primerov zdravljenja, pri katerih so uporabljali izključno

nesteriliziran med in o katerih so poročali iz različnih krajev, niso opazili nikakršnih okužb ran. Tudi če bi bile navzoče vegetativne celice Clostridie, je le malo verjetno, da bi ostale žive, ker bi jih uničil vodikov peroksid, za katerega smo slišali, da nastaja v razredčenem medu, torej še pred njegovo zgostitvijo (s količino vode do največ 21 odstotkov).

Če bi se pri uporabi medu za zdravljenje ran hoteli povsem zanesljivo izogniti Clostridii, bi morali med prejšnjemu sebežati z žarki gama, saj ti ubijajo spore Clostridie, ne vplivajo pa na protibakterijske lastnosti medu.

Doslej tudi še niso ugotovili, da bi medne obloge na ranah zaradi morebitne absorpcije glukoze povzročale zvišanje krvnega sladkorja. Nevarnost bi bila večja pri zdravljenju gastrointestinalnih infekcij, če bi te skušali zdraviti z uživanjem (prevelikih) količin medu. Vemo, da določene vrste medu vsebujejo tudi do 50 odstotkov glukoze.

## KAKO DELUJE MED PRI ZDRAVILNIH POSEGIH

### Delovanje medu pri zdravljenju posegih

G. Winter je l. 1962 poročal, da se rane celijo hitreje, če ostanejo mokre, kot če se na njih naredi krasta, prav to poročilo pa označuje začetek standardnega približevanja modernemu zdravljenju ran. Šlo je torej za prepričitev, da bi se rane posušile. Epitelne celice, ki se širijo prek rane, ki se celi, obnovljajo povrhnjico kože. Vendar rastejo lahko samo v vlažnih razmerah. Če je na površini rane že suha krasta, epitelne celice rastejo v vlažnem okolju pod njo in na koži ostane jamčasta brazgotina.

Obloga medu prek rane omogoča vlažnost, potrebno za procese celjenja. Osmotsko delovanje vleče telesne tekočine izpod medne obloge in tako ustvarja plast tekočine, ki je pravzaprav razredčena raztopina medu v plazmi ali limfi. Ta plast tekočine tudi preprečuje, da bi se obveza prijetla na površino rane.

Tako ugodno delovanje uvršča med med najboljša farmacevtska sredstva za zdravljenje ran, saj gre za zdravilni bioaktivni material v vlažnih okoljih.

Pri zdravljenju ran z zdravili v vlažnih okoljih brez medu se lahko začnejo razvijati bakterije, zato takih postopkov ne priporočajo, če gre za inficirane rane. Za med pa vemo, da v dovolj vlažnem okolju onemogoča rast bakterij. Poleg tega so protibakterijske sestavine medu topne v vodi in lahko prehajajo tudi v tkiva, to pa se pri antibiotikih, ki so pogosto slabo topni v vodi, ne dogaja. Med tudi hitro odstranjuje smrad, ki sicer pogosto spremlja rane, zdravljen s farmacevtskimi sredstvi. Infektivne bakterije raje izkoriščajo glukozo iz medu, ki je navzoča v visoki koncentraciji, kot aminokislino iz seruma in mrtvih celic. Posledica tega je nastanek mlečne kisline, ne pa amoniaka, aminov in spojin žvepla, ki povzročajo neugoden vonj.

Sestavine medu v oblogi na rani, ki jo zdravimo, dodatno prehranjuje prizadeto tkivo, še zlasti, če je krvni obtok v poškodovanem tkivu nezadosten. Med v stiku z rano neposredno dovaja hranilne snovi, ne samo lahko presnovljive sladkorje, ampak tudi vrsto aminokislin, vitaminov in esencialnih mineralov.

Za epitelne celice, ki si morajo ustvariti notranjo zalogo ogljikovih hidratov, je posebej pomembno dovajanje glukoze. Le-ta namreč potem daje dovolj energije, da se epitelne celice brez motenj razširjajo po površini rane, s tem pa se obnavlja površina kože.

Osmotski dotok limfe, ki ga povzroča med, izboljša tudi preskrbo s kisikom v ranah, ki se zdravijo. Dodatno izboljšanje oskrbe ran s kisikom verjetno povzroča tudi blaga kislost medu, zaradi česar se rane tudi bolje celijo. Nekateri raziskovalci poleg tega menijo, da se v blago kislem okolju (z medom) toksična oblika amoniaka  $NH_3$ , ki nastane pri bakterijskem razkroju beljakovin, spremeni v netoksično ionsko obliko  $NH_4$  iona, ki je najpogostejša oblika dušika v kislilih okoljih.

Kot sredstvo, ki nekoliko poveča kislost ran, je med pomemben zato, ker je njegovo delovanje blago. Glukonska kislina, ki jo vsebuje med, se po večini pojavlja v obliki nastalega laktone, ki le počasi lahko prehaja v prosto kislinsko obliko.

### Delovanje medu pri zdravljenju driske

Ugotovljeno je bilo, da je z medom mogoče prej pozdraviti drisko bakterijskega izvora, ne pa tudi driske, katere vzrok je virusna infekcija. Kljub temu se stanje pri driski lahko izboljša, ker sestavine medu blazijo poškodbe črevesne sluznice, nastale zaradi virusne infekcije.

Za rutinsko zdravljenje driske sta značilna rehidracija telesa (tj. dovajanje vode) in vračanje izgubljenih elektrolitov (tj. različnih soli), bodisi z zaužitjem bodisi intravenozno. Ena izmed možnosti je oralno uživanje raztopine elektrolita, ki vsebuje tudi glukozo. Glukoza pospešuje absorpcijo elektrolita in vode. Če namesto glukoze uporabimo med, je proces enako učinkovit. Tudi fruktoza iz medu deluje podobno, poleg tega pa pospešuje tudi sprejem kalija, kar se pri glukozni ne dogaja.

### Delovanje medu pri želodčni razjedi (ulkusu) in gastritisu

Odkritje, da je eden izmed vzrokov za želodčno razjedo (ulkus) ali gastritis (tj. vnetje želodčne sluznice) infekcija z bakterijo *Helicobacter pylori*, je razlog za domnevo, da lahko tovrstne težave lajša med, zlasti zaradi svojega protibakterijskega delovanja. Testiranje sojev te bakterije je pokazalo, da so zelo občutljivi na protibakterijsko delovanje medu, niso pa dovolj občutljivi, da bi med lahko uporabili kot zdravilo. Tako so npr. pri nekaterih primerih razvoj bakterije ustavili že z 20-odstotno raztopino medu, pri drugih pa jim to ni uspelo celo s 40-odstotno raztopino medu. Glede na to je v medu vendarle še premalo protibakterijske sestavine  $H_2O_2$ . V nasprotju s pričakovanji pa so razvoj bakterij ustavili že s 5-odstotno raztopino medu manuke z Nove Zelandije. Glede na to je torej zelo pomembna vrsta medu.

Ker je zdravljenje želodčne razjede in gastritisa z različnimi vrstami medu lahko uspešno ali tudi neuspešno, so začeli še natančneje raziskovati, kako med deluje na druge, ne bakterijske dejavnike, ki lahko povzročajo omenjeni bolezni, npr. na protivnetna sredstva na podlagi aspirina, na alkohol in stres, ki omejujejo preskrbo želodčne sluznice s krvjo, zato pa postane bolj občutljiva na različno želodčno vsebino.

Pri poskusu na podganah so ugotovili, da med varuje sluznico pred razjedo, ki jo povzročata alkohol in indometacin (protivnetno sredstvo na podlagi aspirina, znano tudi za zdravljenje revmatičnih vnetij). Pri večjih količinah medu je bila zaščita pred razjedo, ki jo pov-



zročča alkohol, do 80-odstotna, vendar le, če je bil med uporabljen 30 minut prej, in ne, če so ga uporabili sočasno.

Le v enem primeru je bila zaščita uspešna ob sočasni uporabi obeh sredstev.

Ob sočasni uporabi indometacina in medu pa je bil učinek 100-odstoten.

Razjeda, ki jo povzroča indometacin, je nastala precej počasneje kot tista, ki jo povzroča alkohol. Če so namesto medu uporabili nadomestek medu, narejen iz mešanice sladkorjev, niso opazili nikakršnega preprečnega delovanja. To je dokaz, da ugodno delovanje medu ni odvisno od sladkorjev, ampak od neke druge sestavine.

Če so podgane za želodčnim čišrom, nastalim zaradi uživanja indometacina, hranili z medom, jih je ozdravilo od 61–70 odstotkov več kot pri kontrolnih živalih, ki jim niso dodajali medu. Med je zmanjšal edeme in nastanek zdravega granulacijskega tkiva. Nekateri raziskovalci menijo, da med spodbuja zdravljenje zaradi izboljšane prekrvitve, saj je to tudi eden izmed vzrokov za zdravljenje kužnih razjed. Pogosto pa med lahko tudi spodbuja razvoj epitelnih celic.

### Vloga vodikovega peroksida

Vodikov peroksid, najpomembnejša protibakterijska snov v medu, je kot protibakterijsko sredstvo dobro znan, čeprav je zgodovina njegove antiseptične rabe pestra. Medicina ga je po začetku uporabe v 19. stoletju doslej že dvakrat prepovedala uporabljati. Po mnenju nekaterih so ga prvič prepovedali uporabljati zaradi njegovega hitrega razkroja v raztopinah, ki v sledovih vsebujejo katalitični kovini železo in baker oz. njune ione. Nekaj razburjenja zaradi njegove uporabe se je pojavilo tudi tedaj, ko so bile volje že stabilizirane raztopine z dobro germicidno sposobnostjo. Toda še ne v tako daljni preteklosti so dognali, da vodikov peroksid (lahko) povzroča vnetja tkiv, to pa naj bi bila posledica snovi, iz katerih nastajajo prosti kisikovi radikali, zato so ga znova prepovedali uporabljati. Vendar je tipična koncentracija vodikovega peroksida ( $H_2O_2$ ), ki nastane v medu pri razredčitvi, 1 milimol na liter (1 mmol/l), to je približno tisočkrat manj, kot ga je v 3-odstotni raztopini, ki jo navadno uporabljamo kot antiseptik in jo lahko kupimo v lekarni. Poleg tega je prav tako možno, da določene sestavine medu vežejo in inaktivirajo kovinske ione, ki katalizirajo nastanek kisikovih radikalov iz vodikovega peroksida, sočasno pa antioksidacijske sestavine medu dobesedno zbršejo vse proste radikale, ki bi lahko nastali.

Če je dovolj koncentriran, je  $H_2O_2$  učinkovito sredstvo proti mikrobom, pri previsokih koncentracijah pa poškoduje celice in beljakovine v tkivih, pri čemer nastajajo tudi prosti radikali.

Raziskave antiseptičnosti  $H_2O_2$  so pokazale, da so kakršne koli koncentracije te snovi toksične za fibroblaste, tj. za celice, ki celijo rane. Minimalna koncentracija, ki v poskusnem okolju že zavira razvoj bakterij, je od 0,12–5,9 mmol/l  $H_2O_2$ . Vendar se je pokazalo tudi, da je poljubno izbrana količina  $H_2O_2$  vselej učinkovitejša, če je na podlagi glukoze oksidaze nastala iz glukoze, kot če smo jo v medij dodali umetno.

Poleg protibakterijskega delovanja so tudi ugotovili, da  $H_2O_2$  spodbuja razmnoževanje celic. To se je potrdilo pri zdravljenju ran, pri katerih začne zaradi vnetja, ki

je posledica infekcije, nastajati  $H_2O_2$ , posledica tega pa je rast mladih celic, ki naj bi zacelile tkivo. Samo pri zelo hudih vnetjih nastane toliko  $H_2O_2$ , da ta uničuje celice. Pri visokih koncentracijah  $H_2O_2$  je nevarnost nastajanja škodljivih prostih radikalov mogoče preprečiti z vnosom snovi, ki vežejo katalitične ione.

Glede na vse to je logičen predlog, da je za zanesljivo zdravljenje s  $H_2O_2$  nujna natančno izmerjena koncentracija. Zanimiv je tudi predlog, da bi z medom nadomeščali rastne dejavnike, ki sodelujejo pri nastajanju  $H_2O_2$ , ta pa nato spodbuja npr. celjenje opeklin. Obstajajo tudi kreme z vodikovim peroksidom, te pa spodbujajo razvoj novih kapilar v tkivu rane. V določenih okoliščinah lahko med pospešuje tudi celjenje daljša neoskrbovanih ran.

Drugi celični dejavnik rasti je hormon inzulin. Pri njegovi vključitvi v rast sodeluje tudi  $H_2O_2$ .

Pri oksidaciji beljakovinskih molekul s  $H_2O_2$  se spremeni njihova konformacija – to lahko opazimo pri delovanju  $H_2O_2$  na rane. Med na ranah tudi odstranjuje gnoj, pri tem pa sodelujeta dva encima, ki razgrajujeta beljakovine in ki ju na poseben način aktivira prav  $H_2O_2$ .

### Sklepi

Čeprav je med nekoč veljal za standardno zdravilo, večina zdravnikov v razvitih državah zdaj o tem ni prepričana, saj menijo, da je med samo alternativno ali dopolnilno zdravilo. V zdravniških časopisih je veliko podatkov o njegovem delovanju, iz naključno zbranih in preverjenih kliničnih poskusov pa je razvidna le njegova uporaba za zdravljenje opeklin. Tudi če je učinkovitost medu očitna, je še vedno čutili odpor do uporabe alternativnih zdravil, če ne obstaja racionalna razlaga o tem, kako delujejo. Zato je malo verjetno, da bodo v bližnji prihodnosti opravili nadaljnje obsežne klinične poskuse, ki naj bi potrdili učinkovitost medu kot zdravila in le-to primerjali s farmacevtskimi sredstvi. Pregled najnovije obsežne strokovne literature je brez dvoma pokazal, da obstajajo razumsko utemeljene razlage, ki dokazujejo zdravilno delovanje medu. Potrebne bodo še nadaljnje raziskave, ki naj bi potrdile učinkovitost zdravilnega delovanja medu.

Seveda je treba pri prihodnjih raziskavah nujno upoštevati velike razlike v sestavi posameznih vrst medov. V preteklosti so imeli vsako vrsto medu pač za "med". Posledica tega so velike razlike v ugotovitvah o občutljivosti bakterij na med. Zlasti starejši zdravniki in ljudska medicina so prepričani, da so samo določene vrste medu zares primerne za zdravljenje posameznih bolezni. O izbiri medu za medicinsko uporabo so veliko razmišljali, velja pa načelo, da dokler ni dokazana učinkovitost protivnetnega in protioksidacijskega delovanja medu, je mogoče med za medicinske namene standardizirati samo glede na njegovo protibakterijsko delovanje. Glede na pomembnost vseh teh sestavin in glede na nujnost njihove natančne identifikacije bo treba vrste medu tudi natančno selekcionirati, če želimo, da bodo dobljeni rezultati res kakovostni.

### Naslov članka v angleščini:

Mylan, P.: Why honey is effective as a medicine, 2. The scientific explanation of its effects. Bee World 82 (1): 22–40 (2001).



# Bolezni čebel

## VAROZA – ZATIRANJE SREDI POLETJA

### ŠOK TERAPIJA

Ivan Jurkovič

Zatiranje varoe je postalo čebelarjevo redno opravilo. Pri svojem delu mora ob vsakem času spremljati stopnjo napadenosti čebelje družine. Po dveh desetletjih, odkar nas spremlja ta zajedavec, smo si pridobili že toliko izkušenj, da lahko ob vsakem času ugotovimo ogroženost čebelje družine. Načinov zdravljenja in sredstev zatiranja je veliko. Lahko trdimo, da varozo obvladujemo.

Tudi če smo lani zdravili vse družine enako in ob istem času, se nam zgodi, da bomo ob skrbnem opazovanju pri nekaterih družinah ugotovili občutno večjo napadenost. Vzroke za to je težko ugotoviti. Tako se je lahko zgodilo, da prejšnje zatiranje ni bilo uspešno, da se je pojavila reinvazija itn. Pred ta problem sem bil postavljen sredi letošnjega poletja, in to prav na vrhuncu pašnega obdobja. Našel sem tri hudo napadene družine; pri vseh so bila medišča polna, v njih pa je bilo toliko varoj, da bi le s težavo neprizadete dočakale konec poletja.

Pri izbiri načina zdravljenja moramo upoštevati, da je med intenzivnim zaleganjem na zalegi več kot 80 odstotkov varoj. Uničevati jih je mogoče sočasno s poleganjem čebel, torej z večkratnim zatiranjem z akaricidi, vendar bi na ta način v panj vnesli preveč strupov.

#### Dvodnevna terapija s šokom z mravljinčno kislino

Z mravljinčno kislino, doslej edinim znanim sredstvom, ki uničuje varoo v pokriti zalegi, je mogoče tudi med pašnim obdobjem toliko zmanjšati število varoj, da ne bodo več ogrožale družin in da bodo čebele začele normalno delovati.

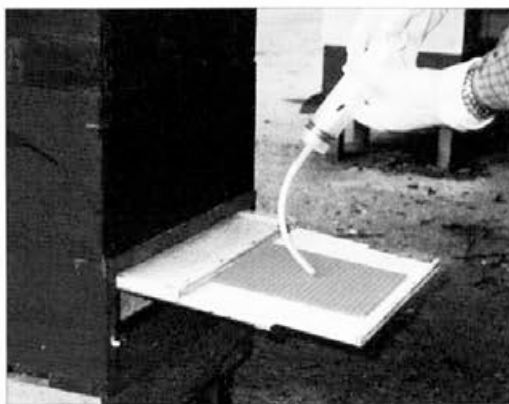
Mravljinčna kislina, uporabljena sredi poletja, ko so dnevne temperature 30 in več stopinj, deluje bolj agresivno kot pri temperaturah od 15–25 °C. **Tudi če počakamo, da temperatura zraka pade na manj kot 25 °C, je izhlapevanje intenzivnejše, ker je temperatura v panjih, ki so bili ves dan na soncu, višja, kot bi smela biti, to pa zelo pospeši izhlapevanje.** Premočno izhlapevanje nastane tudi zaradi višje temperature kisline, ki se, npr. da je shranjena v avtomobilu, lahko segreje na več kot 30 °C. Ne glede na postopek zatiranja je treba upoštevati, da odprt med v satju vpija kislino in postane za krajši čas kiselskast, zato je treba ob poletnem zatiranju varoe medišče ločiti od plodišča. V nakladnem panju to izvedemo tako, da čebele z dimom preženemo v plodišče ali jih ometemo. Med obe nakladi vstavimo PVC folijo in odpremo odprtino v medišču.



Plodišče ločimo za dva dni od medišča.

Foto: I. Jurkovič

Če nekaj čebel ostane v medišču, to za zatiranje ni odločilno. V AŽ panjih poberejo satje iz medišča, prekrijemo medišče s folijo in zložimo satje nazaj. Preizkusiti je treba še način, po katerem bi en dan prej v panj vložili begalnico, ki bi verjetno dovolj čebel preusmerila v plodišče. Normalen odmerek za plodišče z deset sati je 25 ml 85-odstotne mravljinčne kisline, ki jo nanese na pomivalno krpo in jo vstavimo zadaj na dno plodišča (panja) pod sate. Premočan začetni »udar« hlapov, ki požene čebele iz panja, ne povzroči toliko količina dodane kisline, ampak temperatura zraka in koncentracija kisline (85-odstotna). To lahko zmanjšamo tako, da krpo pred nanosom kisline poškopimo z vodo. Krpe pa ne damo na lepenko, saj bi ta vpijala kislino in povečala površino izparevanja, tako da bi bile čebele preobremenjene. Praviloma moramo prepogno krpo prekriti z mrežo in na ta način čebelam preprečiti dostop do kisline. Kislina mora izhlapati v enem dnevu, potem pa krpo odstranimo in ugotovimo, kako je kislina učinkovala na varoe. Pri zelo napadeni družini mora odpasti vsaj 500 varoj. Čebelam odpremo dostop v medišče in v nekaj dneh bo družina normalno izletavala na pašo. Zdravljenje s terapijo s šokom jeseni ponovimo. Postopek zatiranja pri terapiji s šokom je opisan v Slovenskem



Pomivalno krpo položimo najhitreje s PVC folijo ali begalnico pod mrežo na podnico. Foto: I. Jurkovič

čebelarju, 2001/2, v članku »Varoa po dveh desetletjih«.

K pisanju tega članka pa me je spodbudil pojav zasilnih matičnikov. Čebelarji vemo, da potegnejo čebele, če izgubijo matico, zasilne matičnike. Prepričani smo, da je panj z zasilnimi matičniki brez matice.

### Zasilni matičniki po terapiji s šokom ne pomejmo vedno, da je družina brez matice.

Pri nekaj družinah s starejšimi maticami so se po terapiji s šokom pojavili zasilni matičniki – predvsem pri premočnem delovanju kisline, ki ga opazimo po preveč siloviti reakciji čebel. Presenečen sem bil, ko sem ob vnovičnem pregledu opazil, da so čebele čez nekaj dni matičnike podrle, matica pa je normalno nadaljevala zaleganje. To se je pri mojih družinah zgodilo tudi že pred dvema letoma. Desetega oktobra 1999 sem po terapiji s šokom našel v panju zasilne matičnike. Družino sem prepustil usodi. Mislil sem, da sem s to terapijo uničil matico in da so si čebele iz zasilnih matičnikov vzredile mlado matico, ki se je še isto leto oplodila in normalno zalegala. Družina je bila naslednje leto normalna, v njej pa je zalegala stara označena matica. Dandanes vem, kaj se je zgodilo. Čebele so same podrle zasilne matičnike.

Čebelarje moram opozoriti še na nekaj. Tisti, ki jeseni pri odprtih mediščih, polnih satja, čebele krmito s sladkorno raztopino, varoo pa zatirajo s strupenimi kemičnimi akaricidi, so na najboljši poti, da razvrednotijo slovenski med in njegovo blagovno znamko.



## Izkušnje naših čebelarjev

### O PLASTIČNIH SATNICAH

Mihael Kamplet – Pekre

Lani oziroma letos spomladi so se na trgovskih policah čebelarskih trgovin pojavile plastične satnice. Predvsem na Štajerskem jih je letos preizkusilo veliko čebelarjev. Sam sicer čebelarim z nakladnimi panji.

Ob hojevi paši se pri nas na Pohorju večkrat pojavi strjevanje medu v satju, tako da se satje pri točenju lomi, če ni dovolj staro in črno, pa še v tem primeru ni mogoče vsega iztočiti. Znano mi je tudi, da imajo čebelarji, ki čebelarijo s Kirarjevimi panji, v medišču do deset in več let staro satje, ki je še vedno deviško. Če v njem ni cvetnega prahu, ga voščena vešča skoraj ne napada, pri točenju pa se zaradi vmesne stene ne lomi.

Vse to in tudi drugo je vplivalo, da sem tudi sam preizkusil plastične satnice. Te je možno, če so prevelike, tudi obrezati s škarjami za pločevino, rezati z vbodno žago z listom za plastiko, žagati z navadno ročno žago za železo, kakšen vogal pa odščipniti kar s ščipalko.

Na razpolago so tako plastični satniki skupaj s satnico kot tudi samo plastična satnica, vse v LR

in nizkonakladni meri. Za moje nizkonakladne panje je bila mera pravšnja, odščipniti sem jim moral samo zgornja dva vogala, saj v utoru satnika v njih ostane vosek od starega sata, ki ga je težje odstraniti. Satnico sem vložil skozi 5 mm dolgo zarezo v spodnji letvici satnika in jo vrnil v utor v gornji letvici, nato pa z voskom zalil stik v gornji letvici.

Ostalo je še voskanje. Po navodilih je treba satnice obrizgati z voskom ali povoskati s čopičem, nekateri pa dajo čebelam v graditev tudi nepovoskane satnice. Za prvi način nimam možnosti, zato sem vosek skušal nanašati s čopičem, vendar pri tem opravlilu nisem bil uspešen. Satnice sem bolj zapakal kot povoskal. Preizkusil sem še nalivanje z večjo količino vročega voska. Pri tem načinu satnico polijemo kot pri voskanju pitalnika, da ostane le tanka plast voska. Tudi to mi ni uspelo. Verjetno je bila plastična satnica prehladna oziroma je bila njena temperatura prenizka. Na njej je ostala velika količina voska, več, kot je potrebnega za samo voščeno satnico. Preostalo satje sem dal čebelam v graditev kar nepovoskano. Čebele so zgradile vse, do

nos pa je bil približno dva kilograma. Pri nalitih satnicah niso porabile voska, tako da je ta ostal nezabljen na dnu celic. Način, ki ga sam nisem preizkusil, je opisan v hrvaški Pčeli (Pčela, št. 2, 1991, str. 33). Satnice najprej ogrejemo tako, da jih potopimo v vročo vodo, nato pa v raztopljen vroč vosek. Od drugih čebelarjev sem izvedel, da lahko vosek na satnice tudi nastrgamo, in sicer tako, da na satnico, ogreto na soncu, nastrgamo kos ogretega voska. Luskine voska tako padejo na robove celic, njihovo dno pa ostane nepovoskano. Čebele ta vosek porabijo in lepo gradijo. Preizkusil sem tudi ta način in izkazal se je za preprostega in učinkovitega.

Satnice sem dal čebelarjem v graditve spomladi, ob cvetenju regrata, nato pa še pri kosteranju paši. Za primerjavo so bile poleg plastičnih tudi voščene satnice. Kaj hitro se je videlo, kaj imajo čebele raje. Najprej so zgradile voščene satnice, ko je teh zmanjkalo, pa so se lotile še plastičnih in jih tudi zgradi-

le. Pri zaleganju ni bilo razlike. Tako ene kot druge so bile hitro zaležene, če so bile v plodišču.

Pri graditvi pa je opaziti kar nekaj razlik. Čebele začnejo voščene satnice graditi nekje v sredini in jih širijo v levo, desno in navzdol. Pri plastičnih satnicah pa jih začnejo graditi v eni, dveh ali treh točkah in jih od tam širijo navzven. Tam, kjer nastane stičišče zgrajenih ploskev, pa se računica ne izide povsem. Nastaneta ena ali dve liniji delno deformiranih celic, ki jih pri površnem pogledu niti ne opazimo.

Konec avgusta je bila v Mariboru čebelarstva razstava. Na njej je več čebelarjev prikazalo tudi lepo izdelano satje na plastičnih satnicah.

S poskusom sem zadovoljen. Plastične satnice bom uporabljal predvsem v medišču. Pri točenju jih bom lahko močneje vrtel. Ker bodo deviške, bodo manj vabljive za voščeno večjo ter brez morebitnih ostankov drugih snovi v vosku.

## »ČLOVEK OBRAČA, BOG OBRNE«

**Čebele marsikaj naredijo drugače, kot želi čebelar.**

**Ali so popolni protirojni učinki večmatičnega čebelarjenja le čebelarjeva pobožna želja?**

Marjan Debelak

Minilo je četrto ali že peto leto mojih razmišljanj in poskusov z večmatičnimi družinami, da bi ugotovil, kaj je v resnici z njihovim domnevnim protirojnim učinkom.

O teh učinkih, kot sem že obširno pisal, je bilo v naši in, kolikor mi je doslej uspelo preveriti, tudi v tuji čebelarški literaturi objavljenih le nekaj kratkih zapisov. Med njimi sta me posebej zanimala dva. Prvi je bil zapis nekega našega čebelarja, češ da mu dvomatične družine več let niso rojile, čeprav so bile v navadnem, prostorsko omejenem AŽ panju. Drugi pa je bilo navdušeno poročilo iz tujine, češ da nekemu velečebelarju v Kanadi čebelje družine v prostorsko neomejenih nakladnih panjih ne rojijo zaradi dvomatične ureditve.

Vsa druga pisna poročila, ki mi jih je, tudi ob zavzeti pomoči številnih nagovorjenih in zainteresiranih domačih čebelarjev, uspelo zbrati v teh letih, so v najboljšem primeru opisovala samo določeno zmanjšanje rojivosti večmatičnih družin, največkrat pa rojivosti sploh niso omenjala.

Naj mi bo dovoljena pripomba, da je bila ta pomoč naših čebelarjev zvečne dobronamerna, nekaj pa je bilo pri tem tudi posmehovanja, češ, kaj neki se gre ta človek, saj je že vse znano.

Kritiki teh novih ali vsaj obnovljenih zamisli in poskusov so name naslovili dve nasprotujoči si opazki. Prva je govorila o obstoju dokazov o tem, da je že davno znan velik protirojni učinek večmatičnega čebelarjenja, ki ga mi zdaj odkrivamo »na novo«. Druga opazka je, nasprotno, govorila o tem, da takšnih učinkov ni.

V meni pa še naprej vrta zapeljiva misel, kako lepo

bi bilo čebelariti, če bi se lahko rešili problema rojenja na bolj preprost način, kot ga poznamo iz naše dosežane čebelarstva teorije in prakse. Iz izkušenj tudi vem, da je še veliko neznanega. Toliko več, kolikor več vemo. V nekem članku sem zapisal tudi stavek, »da bi bilo preveč lepo, da bi bilo res«, če bi tako preprosto protirojno metodo v resnici odkrili, in še to, da je vse, kar mislimo o tej zadevi, pravzaprav samo naša domneva, ki še ni potrjena.

Čeprav so moji večletni poskusi in tudi izkušnje vseh čebelarjev, ki sem jih zbral do tega leta, obetali potrditev omenjenih senzacionalnih poročil o rešitvi problema rojenja na podlagi večmatičnega čebelarjenja, so čebele letos vzele »zadevo v svoje roke« in **zanikale skoraj vse svoje dozdajšnje nerojno večmatično vedenje!** Vendar podrobneje o tem nekoliko pozneje.

Letos smo sicer imeli – kot naročeno za te namene – eno najbolj rojnih čebelarških sezon, zato bo najbrž o tem še veliko napisanega. Za okrepljene poskuse in preverjanje vedenja čebel v večmatičnih družinah sem pridobil večje število čebelarjev (približno 30 iz vse Slovenije), vsem pa se že na začetku tega poročila najlepše zahvaljujem za iskreno in prijateljsko sodelovanje.

Protirojne poskuse z večmatičnimi družinami sem letos znova opravil tudi pri vseh svojih pridobitnih družinah v polno naseljenem čebelnjaku na Bledu. Čebelnjak sicer pod svojo streho sprejme od dvajset do trideset AŽ panjev, vendar v tem panjskem prostoru, ki sem ga le nekoliko povečal z zakladami, v zadnjih le-

tih čebelarim samo s sedmimi pridobitnimi družinami v velikoprostorninskih AŽ panjih.

Moja draga žena mi sicer pravi, da ne drži, ko govorim, da zmanjšujem čebelarstvo, saj v resnici čebelarim z vse večjim številom panjev. Nisem je povsem prepričan niti s primerjavo čebelarjenja z nakladnimi panji, pri katerem se pri navedbi števila naseljenih panjev ne šteje število naklad, ki tak panj sestavljajo. Čebelarji pa naj bi le vedeli, da na splošno govorimo o številu panjev, in tudi to, da nam pri podobnih družinskih čebelarskih razpravah pride prav vsak dober izgovor!

Posebno prepričljivega odgovora tudi nisem našel na ženino vprašanje, kako to, da sem letos z manjšim številom družin in ob slabši letini pridelal toliko medu (povprečno nekaj več kot 34 kg na panj ali pridobitno družino), kot sem ga pred leti z večjim številom družin in ob dobrih letinah ... Saj celo številni čebelarji še vedno s težavo verjamejo, da so ključ za večje pridelke medu, seveda poleg pašnih razmer, močne (nerojne) družine, kakršne lahko razvijemo v panjih z veliko prostornino.

Mojim letošnjim protirojnim poskusom z večmatičnimi družinami »na eno žrelo« so se pridružili čebelarji in tudi dve čebelarki domala iz vseh slovenskih pokrajin. Z njimi sem bil v stiku po telefonu in z večino od njih sem se pozneje tudi osebno seznanil. Ob koncu sezone smo izmenjali izkušnje na zelo prijeten način, namreč na prijateljskih čebelarskih srečanjih pri mojem domu in čebelah na Bledu. Dogovorjene protirojne poskuse so sodelujoči opravili vsaj z eno družino, nekateri pa z večjim številom družin. Najpogumnejši in najbolj neučakani tudi z desetimi do petnajstimi družinami.

Natančne podatke o poteku poskusov in odkrivanju značilnosti, ki bodo morda uporabni pri nadaljnjih postopkih še zbiram in preučujem, predvsem skupaj s prijateljem Igorjem Francičem. Poglavitne ugotovitve pa že lahko strnem v tokratno **poročilo o poteku in rezultatih poskusa**.

Poglavitna, nepričakovana in nezaželena ugotovitev letošnjih poskusov je, **da večmatične čebelje družine v določenih zunanjih okoliščinah in določeni notranji ureditvi, žal, rojijo tudi tedaj, če imajo v panju samo eno žrelo (pri čemer so posamezna gnezda v družini med seboj najbolj povezana)**.

Čebele so letos, v izrazito rojnem letu, torej zanikale mikavno domnevo, ki je nastala na podlagi večletnega opazovanja, da bi bil namreč zadosten in stoodstotno zanesljiv protirojni ukrep lahko že samo sestava dveh ali več čebeljih gnezd v istem panju z enim žrelom.

– Vse doslej v vseh mojih in vseh drugih meni znanih primerih pri takem načinu čebelarjenja ni bilo niti enega primera, da bi družina rojila.

– Letos so bile posebne okoliščine samo v tem, da je bilo **leto izjemno rojivo**, vzrok za to pa je bilo mrzlo in deževno vreme ter posledično pašne razmere, ki so vplivale na nenavadno veliko nihanje količine zalege v rojnem obdobju. Vse to pa je, poleg drugega, povzro-

čilo kritično nezaposlenost čebel in kopičenje zalog krmilnega mlečka pri mladiceh, kar je sprožilo prikrito trotavost in na koncu odločitev za rojenje (prosto povzeto po domači strokovni čebelarski literaturi).

– To se sicer v manj kritičnem obsegu pojavlja vsako leto in je dovolj velik razlog, da enomatične družine brez klasičnih protirojnih ukrepov bolj ali manj redno izrojiijo, večmatične (=enožrelne-) pa do tega leta niso.

– Vse navedeno velja za »enožrelne« večmatične čebelje družine, ki jim čebelar ni pomagal z nobenim klasičnim protirojnim ukrepom (na primer z odmikom pokrite zalege iz gnezda, z intenzivno graditvijo in zaleganjem trotovine, z izdatnim večanjem panjskega prostora itn.). Večina sodelujočih pri poskusu je na moj predlog namenoma opustila vse klasične protirojne ukrepe, da bi videli, ali je protirojni učinek večmatičnih (=enožrelnih-) družin tudi v takih razmerah popoln, torej stoodstoten. Žal se je izkazalo, kot smo videli, da v takih razmerah (izjemno rojivo leto!) temu ni tako.

– Ob začetku letošnjih poskusov, v prvi polovici rojnega obdobja, ko so bile pašne razmere še precej običajne, je bilo videti, da vse poteka po (nerojnih) predvidevanjih, skratka tako, kot je vsa leta doslej. Vsi sodelujoči pri poskusu so mi sporočali, da o rojnih matičnikih v teh družinah ni sledu. Tudi pri meni ga ni bilo

Zato je prvi telefonski klic s Koroškega deloval kot mrzla prha. Sporočili so mi, da je ob tamkajšnji skvarjeni paši in natrpanih čebelah izročil tudi poskusni dvmatični AŽ panj dvojček na eno žrelo. Čebelar, ki me je o tem obvestil, seveda pri tem ni škodoželjno triumfiraril zaradi neke izgubljene iluzije, kar se včasih, žal, dogaja. Zavedal se je pomena poskusa in me bodril, naj ne odnehamo in še naprej iščemo pot v še vedno dokaj skrit svet čebel. Tako so ob različnih izkušnjah s poskusnimi družinami ravnali tudi vsi drugi čebelarji, s katerimi sem še naprej ohranil prijateljske stike.

– Kmalu potem se je vsul plaz sporočil še od drugih sodelujočih, da so v nekaterih dvomatičnih družinah opazili rojne matičnike ali celo že roje na vejah. Pri meni na Bledu in pri Igorju v Ljubljani še ni bilo znamenj priprav na rojenje, čeprav so bile razmere za rojenje kritične: pičla paša v razvojnem obdobju, vrhunec razvoja v vseh gnezdih poskusnih dvomatičnih družin in brez čebelarjeve pomoči proti rojenju!

Vse naokrog so imeli čebelarji kljub vsem klasičnim protirojnim ukrepom, ki so jih izvajali, polne roke dela z roji. Čebelarji so samo še nemočni pobirali roje. Številni so jim pobegnili. Eden izmed teh ubežnih rojev je, kot že večkrat, priletel v moj lovilni panj na čebelnjaku in je zdaj krepka rezervna družina.

Ko sva se s prijateljem v šali pogovarjala, da so najine čebele nekaj posebnega, ker so odporne na rojenje, je najprej »počilo« pri mojih dveh (od sedmih) dvmatičnih družinah, saj sta nastavili rojne matičnike, le nekaj pozneje pa tudi pri Igorjevi družini.

Pri Igorju sva nezaželeno »dvmatično« rojenje udob-

no rešila z lesico, ne da bi pri tem posegala v panj. Vsi (brezmatični!) roji so se vrnili v panj, ne da bi se usedli na vejo, mlada matica pa se je po končanem rojenju in po odstranitvi lesice sprašila. Tudi mlada matica v drugem gnezdu (v zakladi) je odletela na praho, ker pa stoji panj na prostem, se po nesreči ni vrnila v zaklado skozi pomožno žrelce. Tako je družina postala enomatična.

Pri mojih dvomatičnih družinah, ki sta rojili, sem takoj po tem odkritju v obeh gnezdih večino satov s skoraj pokrito zalego zamenjal s praznimi sati in odstranil vse maticnike. Ta poseg je zadoščal, da dvomatični družini kljub nadaljevanju izjemnih pašno-rojnih razmer v naravi potem nista več obnovili rojilnega razpoloženja.

– Več čebelarjev mi je sporočilo, da so prvotno dvomatične družine takoj nastavile rojne maticnike, če so jih v rojnem obdobju spremenili v enomatične. To potrjuje razmeroma zelo velik protirojni vpliv večmatične ureditve!

– Značilno za vse »enožrelne« dvomatične družine, ki sem jih letos opazoval pri pripravah na rojenje ali so mi o tem poročali drugi čebelarji, je bilo, da **so sočasno zalegle rojne maticnike v obeh gnezdih**. Nekateri čebelarji pa so vendarle opazili rojne maticnike samo v enem gnezdu, zato bo treba to ugotovitev v prihodnje še preveriti.

### Kaj pa »mislijo« naše čebele?

Očitno še zlepa ne bomo vedeli, kako nam znajo mešati štrene čebele same. V naši vsemogočnosti in »kroni stvarstva«, kot se ljudje samovšečno vidimo, nekoliko pozabljamo, da imajo čebele morda razvite sposobnosti in lastnosti, ki jih (še) ne poznamo. V muzejih hranijo čebele, ki jih je zalil jantar v obdobju dinozavrov, ko še nikjer ni bilo sledu o človeku! Na filmski trak, ki smo ga pred kratkim gledali v kinu ali po televiziji, so posneli »veren« prikaz tistega (dinozavrskega) obdobja zemeljske zgodovine, v njem pa je predhodnik človeka prikazan kot neka majhna neugledna žival, kot eden izmed prvih sesalcev iz razvojne verige do človeka (po Darwinu). Najbrž že veste, o čem razmišljam. Koliko nepojmljivo veliko časa so imele čebele, da so se lahko še bolj usposobile (tudi inteligenčno), kot so že bile, če se je v istem času lahko iz tako bednega živalskega bitja tako enkratno in skoraj v popolnosti razvil in usposobil človek?!

Morda je že zdaj (na podlagi genetike ali kako drugače?) razločljivo, pa vendar:

– Kako najdejo neki selivski rodovi čebel (v Afriki?) po več letih potepanja po svetu pot nazaj v izhodiščno gnezdo, če so se medtem zamenjale generacije čebel in matic (časopisna novica)?

– Kako čebele v različnih družinah in čebelnjakih – torej brez »posredovanja genov« – neke stvari »usvojijo« ali »domisljijo« in jih šele po več generacijah oziroma večletnih izkušnjah nekaterih družin prenesejo na druge čebelje družine? Na primer: racionalno količino

zgrajene trotovine, izrabo nove prostornine panja in različna čebelarjeva posiljevanja, način »obsedelega« brezmatičnega roja pri uporabi lesice (še le po več letih!), morda tudi rojenje v »enožrelni« dvomatični družini (še le po več letih ...) itn.?

Naj sklenem ta kratek, a vznemirljiv izlet v neznano z mnenjem, da ima človeštvo res čudno srečo, da preostala živa bitja na Zemlji v tako dolgotrajnem obdobju niso (?) razvila sposobnosti inteligentnega razmišljanja in organiziranega ukrepanja. Če bi namreč ta bitja tako razmišljala kot človek, bi se bile najbrž v resnici zgodile grozljivke znanstvene fantastike, kot smo jih videli v filmih. Bitja (ptiči, drevesa ... in tudi čebele) bi kar tekmovala, katera bodo prej uničila ali zaslužila druga, predvsem pa njihovega največjega nasprotnika – človeka. Prav to je z naravo in s svojim »genialnim« razmislekom storil in še dela človek!

### Zakaj nekje da, drugod ne?

Skušajmo se pojasniti, zakaj nekemu čebelarju v Kanadi »enožrelne« dvomatične družine ne rojijo (zapis v čebelarskem listu), nam pa letos so?

Morda njegove čebele nikoli ne naletijo na tako slabe (beri: rojne) letine, kot je bila to leto pri nas? Po informacijah sodeč, je namreč to zelo verjetno!

Morda je v njegovi tehnologiji kakšna podrobnost, ki odločilno vpliva na nerojivost (poleg dvomatičnosti). Na primer: eno gnezdo je zaostalo in se v kritičnem rojnem času še razvija ...? Ima mlado matico! Tudi to je morebitni razlog!?

Morda čebelarji z manj rojivo pasmo čebel (ki pozneje dosežejo vrhunec razvoja) in s tako zelo selekcioniranimi maticami na nerojivost, da to poleg dvomatične ureditve zadošča za stoodstotno varnost pred rojenjem? Skoraj gotovo pa tudi ne čebelarji z »rojivimi« kranjicami, ki najhitreje dosežejo pašni in s tem tudi (rojni) vrhunec razvoja!

### Katere večmatične družine pa kljub temu tudi letos pri nas niso rojile in zakaj?

Za zdaj še nimam vseh podrobnih poročil čebelarjev, ki so opravljali poskuse, zato lahko bolj natančno opišem samo svoje izkušnje. Vendar so tudi drugi čebelarji imeli zelo poučne primere z dvomatičnim čebelarjenjem (brez rojenja in z rojenjem), ki jih bo treba še preučiti.

V mojem čebelarstvu še nikoli ni rojila nobena izmed štirih dvomatičnih družin v AŽ maksijih z enim žrelom (navpično povezani trije AŽ panji z eno zaklado na spodnjem AŽ). Tem družinam sem v rojnem obdobju dvakrat prestavil nekaj satov pokrite zalege v gornje (mediščne) etaže, da sem čebele privabil v te oddelke. Verjetno je bilo to poleg zelo velike prostornine odločilno, da čebele kljub rojnemu letu niso izrojile.

Od treh, s čebelami in vsem drugim natlačeni dvomatičnih »enožrelnih« družin v AŽ panjih z zakladami ni izrojila samo družina in največjem, dvanajstsatnem

AŽ panju z enajstsatno zaklado. Nasprotno pa sta izročili dve podobni družini v manjši prostornini! Družini, ki še ni zalegla rojnih matičnikov, sem v najbolj kritičnem času, ko sem v preostalih dveh družinah opazil rojne matičnike, odvezel nekaj satov pokrite zalege, kar je očitno zaleglo kot dodatni protirojni ukrep (poleg dvo-matičnosti) za celotno rojno obdobje.

### **Nekatere druge ugotovitve**

Tako pri meni kot pri večini drugih čebelarjev so bile ob sestavljanju dvomatičnih družin sprejete vse matice (gnezda ločena z matično rešetko!). Nekateri pa so tudi poročali, da je kakšna »odvečna« matica pozneje iz neznanega vzroka in na še ne povsem pojasnjen način izginila.

Pri nobenem čebelarju ni bilo nikakršnih problemov pri sestavljanju družin, če so drugo družino dodali v zaklado.

Pri sestavljanju družin v etažah (na eno spodnje žrelo) so se, po poročanju več čebelarjev in tudi pri meni, tu in tam v začetku posega iz doslej nepojasnjenih vzrokov pojavljale mrtve čebele na gornji podnici ob matični rešetki. Pri tem ni bilo opaziti kakršnih koli spopadov čebel in tudi ne pomanjkanja zraka.

Matična rešetka med etažami čebelam vsekakor povzroča znatno težavo tudi pri zasedanju gornjih etaž. Najbolje je, če je ni!

Z zračenjem panjev ob nastežaj odprtem spodnjem žrelo in penasti gumi namesto vratc ali odprte lopute na vratcih ni bilo nikakršnih težav, čeprav so bili panji polni čebel in je bilo vreme zelo vroče.

Znova se je potrdilo pravilo, da več pašnih čebel v panju prinese veliko več medu; v mojih AŽ z zaklado povprečno po približno 30 kg, v AŽ maksijih pa povprečno po približno 40 kg na panj. Tudi drugi čebelarji z velikoprostorninsko rabo panjev poročajo o podobnih ugotovitvah, seveda vsak v svojih pašnih razmerah.

### **Kaj sledi iz letošnjih izkušenj?**

*Protirojni učinki večmatičnega čebelarjenja so zelo veliki, vendar še nismo odkrili take večmatične tehnolo-*

*logije, ki bi stoođtoto varovala pred rojenjem v izrazito rojnem letu!*

*Protirojni učinki večmatičnega čebelarjenja tudi na sploh še niso do konca odkriti!*

*Za zdaj se še ne smemo zanašati izključno na to, da je proti rojenju v zelo rojnem letu dovolj, če sestavimo večmatično enoto z enim žrelom!*

*Med rojno sezono moramo tudi pri večmatičnih družinah še vedno opraviti kakšen čim bolj preprost »klastičen« protirojni ukrep (npr.: odmik pokrite zalege, trovovina, povečanje prostornine ...); nekaj malega moramo torej delati tudi po sestavi večmatične družine v rojnem obdobju.*

*Prihodnje leto (velja za navdušene preizkuševalce!) pri kakšni družini z doslej najbolj obetavno metodo preizkusimo, ali je eno gnezdo od dveh res stalno v razvoju. To po možnosti storimo z mlado, komaj spraseno matico!*

*Če le moremo, čebelarimo brez matične rešetke med etažami; možnosti je veliko!*

*Olajšajmo si čebelarjenje ter imejmo pri večmatičnih družinah odprtih več žrel; eno žrelo se letos ni izkazalo za nujno pri iskanju popolne nerojnosti večmatičnih družin!*

*Z velikoprostorninskim čebelarjenjem ne pridobimo samo veliko medu, ampak tudi občutno lažje in preprosteje izvajamo protirojne ukrepe!*

*Vsi čebelarji, ki so se mi oglasili, so navdušeni nad preprosto rešitvijo in dobrim delovanjem sestavljenih AŽ panjev (AŽ maksii), v katerih so skozi podnico in strop panjev izvrtane luknjice!*

*Veliko čebelarjev, ki čebelarijo z zakladami, jih (tudi) letos ne more prehvaliti, tako so se jim obnesle!*

*V slogi sta moč in veselje – to izpčuje precejšnja skupina čebelarjev, ljubiteljev čebel in privržencev prijaznih medsebojnih odnosov, ki se je letos za dalj časa združila in usmerila svoja čebelarska prizadevanja v velikoprostorninsko »AŽ« čebelarjenje in v poskuse protirojnih učinkov večmatičnega čebelarjenja.*

*Še enkrat hvala za prijateljsko in vznemirljivo sodelovanje (tudi v prihodnje) in lep pozdrav vsem!*

## **OBVESTILO ORGANIZACIJSKEGA ODBORA APIMONDIA 2003**

Organizacijski odbor ČZS, odgovoren za pripravo mednarodnega čebelarskega kongresa Apimondia 2003, bo skupaj s Cankarjevim domom v bližnji prihodnosti objavil pogoje za sponzorje, ki želijo sodelovati pri organizaciji tega velikega mednarodnega srečanja čebelarjev. Ker je to delo zelo pomembno, želimo okrepiti pododbor za sponzorstvo, zato vabimo zainteresirane čebelarje, naj za podrobnejše informacije pokličejo predsednika organizacijskega odbora **g. Franca Šivica (GSM 041 613 183) ali tajništvo ČZS (tel. 01 421 79 40).**

*Organizacijski odbor – Apimondija 2003,  
predsednik Franc Šivica*



# Iz društvenega življenja

## PETDESETI REDNI LETNI OBČNI ZBOR ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE

Janez Mihelič in Milan Runtas

(IV. nadaljevanje)

### Pašni kataster in širjenje medovitega rastlinja

Vztrajali bomo pri izdelavi pašnega katastra za najpomembnejša medovita območja v Sloveniji, pri sprejetju prenovljenega pravilnika o izrabi čebeljih paš in pomagali pri izdelavi pašnih redov za posamezna medovita območja, če so za to zainteresirana ČD. V Slovenskem čebelarju bomo objavljali, kdaj je treba saditi katere medovite rastline, kje jih je moč kupiti in koliko stanejo. Sekcija za medovite rastline pri komisiji za tehnologijo se bo povezovala s podobnimi skupinami, sestavila in pripravila bo sezname in izdelala zloženko ali brošuro o medovitih rastlinah, z drevesnicami, vrtnarjami in semenarnami se bo dogovorila in posvetovala, katere medovite rastline naj razmnožujejo. Čebelarska društva, čebelarske krožke, osnovne in srednje šole, lovska in hortikulturna društva, vzdrževalce rečnih nasipov in gozdarje bomo spodbujali k načrtnemu zasajanju medovitih rastlin. Preprečevali bomo pletenje in uničevanje mravljišč v medovitih gozdovih in si prizadevali za njihovo ohranjanje in razmnoževanje.

### Strokovno-administrativna služba ČZS

Z različnimi ugodnostmi za člane ČZS (koledarji, brezplačni oglasi, popust pri nakupu čebelarskega materiala s člansko kartico itd.) bomo skušali ohraniti dosedanje člane ČZS in med članstvo pridobiti čim več novih čebelarjev (nagrada v višini 20 odstotkov nižje članarine za tistega, ki pridobi novega člana). Pravila in druge akte ČZS bomo sproti prilagajali novim družbenim in tržnim zahtevam.

Potni stroški in dnevnice za seje upravnega in nadzornega odbora (25 članov x 4 seje x 7.200 SIT) in komisij (5 članov x 12 komisij x 2 seji) skupaj stanejo 1.584.000 tolarjev, komisije, ki so številčnejše ali imajo več kot dve seji na leto pa bodo financirane iz sredstev, namenjenih za izvajanje delovnih in finančnih na-

črtov posamezne komisije. Kupili bomo računalniški program za obračun DDV in sesalnik za prah.

### Graditev Čebelarskega centra Slovenije

Načrtujemo izdelavo projektne dokumentacije za zgraditev zahodnega prizidka, saj bi s tem za 100 kvadratnih metrov povečali velikost dvorane (zahteva Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine) – ocena stroškov: 750.000 SIT, viri sredstev: članarina, darila, najemnina, namenska sredstva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Zgradili bomo zahodni prizidek (pribl. 100 m<sup>2</sup> uporabne površine).

Viri sredstev: prihodki od tombole, darila, namenska sredstva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Nadaljevanje graditve (ometi, notranja vrata, vodovodne in ogrevalne instalacije, tlaki, fekalna in meteorna kanalizacija, tesarska in krovsko-kleparska dela, opleski in fasada, groba ureditev cest, poti in parkovnih površin – ocena stroškov: 56.500.000 SIT. Priprava prostovoljnih delovnih akcij za ureditev parka, čebelnjakov, poti itn. Ocena prihodkov: 3.500.000 SIT, viri sredstev: brezplačno prostovoljno delo, podaritev honorarjev in potnih stroškov, ki jih izplačuje ČZS, in podaritev rastlin za park ter čebelnjakov in druge opreme za ureditev okolice ČCS. Če bo treba, bomo že letos najeli dolgoročno posojilo (hipoteka na poslovne prostore na Cankarjevi 3 v Ljubljani).

RD – Priprava pravilnika in druge dokumentacije za izvedbo tombole za pridobitev denarja za ČCS.

### Priprave na kongres Apimondie leta 2003

Nadaljevanje priprav na organizacijo Apimondie 2003. Priprava propagandnega gradiva za predstavitev Slovenije in slovenskega čebelarstva na čebelarskem kongresu v Južnoafriški republiki septembra letos.

### PREDLOG FINANČNEGA NAČRTA ČZS 2001

(Izdelan posebej za osnovno dejavnost (OD) in posebej za razširjeno dejavnost (RD):

PRIHODKI (v tisoč tolarjih)	Z. rač. 00	Osn. 01	Indeks
01. presežek prihodkov	24.278	23.500	97
02. članarina/naročnina	32.602	33.000	101
03. prodaja, oglasi, najemnina	5.759	8.600	151
04. obresti	2.898	2.000	62
05. dotacije	21.879	36.000	164
06. namenska sredstva ONS	12.000	12.000	100
<b>Skupaj</b>	<b>99.706</b>	<b>115.100</b>	<b>115</b>



ODHODKI (OD) v tisoč tolarjih	Z. rač. 00	Osn. 01	Indeks
01. obratovalni stroški – storitve	1.463	1.650	114
02. poštni stroški, telefon	1.019	1.200	118
03. izdajanje SČ	9.568	11.000	115
04. pogodbeno dela – bruto,	3.076	2.500	83
05. avtorski honorarji – bruto	1.514	2.800	112
06. plače – bruto	9.662	12.600	131
07. reprezentančni stroški	147	225	150
08. amortizacija	800	880	110
09. provizija APP, zavarovalnine	157	175	111
10. dnevnice in potni stroški	1.382	3.000	217
11. prevozi in malica delavcev	757	850	112
<b>Skupaj OD</b>	<b>29.546</b>	<b>36.880</b>	<b>125</b>
ODHODKI (RD) v tisoč tolarjih	Z. rač. 00	Osn. 01	Indeks
14/1 osnovna sredstva	600	400	125
15/1 nakup – izd. blaga za prodajo	2.333	3.000	130
16/1 programi komisij – pospešev.	1.037	15.950	
17/1 skupni stroški ONS	7.611	12.000	158
18/1 Apimondia	2.983	7.000	235
19/1 graditev ČCS	10.534	55.000	428
<b>Skupaj RD</b>	<b>25.098</b>	<b>93.350</b>	<b>373</b>
<b>Stroški skupaj OD + RD</b>	<b>54.643</b>	<b>130.230</b>	<b>237</b>

#### OBRAZLOŽITEV:

Zaradi obilice delovnih in finančnih nalog bi bilo za leto 2001 smotno določiti, katere delovne in finančne naloge imajo prednost. S finančnega stališča bi bilo treba večino finančnih sredstev usmeriti v nadaljevanje graditve ČCS, v promoviranje nove kolektivne blagovne znamke za slovenski med ter v ustrezno predstavitev Slovenije in našega čebelarstva na čebelarstem kongresu v Južnoafriški republiki. S področja organizacijskih in delovnih dejavnosti pa je najnujnejše pri upravnih organih doseči, da bodo čebelarji dobili ustrezen status, na podlagi katerega bodo lahko legalno prodajali čebelje pridelke in bili deležni ugodnosti, ki jih država daje kmetijstvu. Večino drugih dejavnosti bi morali preložiti na prihodnje leto.

**Pri prihodkih** pričakujemo dotacije za nadaljevanje graditve ČCS (30 milijonov SIT), za delo koordinatorja A-2003 (4,5 milijona SIT) in za našo predstavitev na čebelarstem kongresu v Južnoafriški republiki (2,5 milijona SIT). Prijavili se bomo na javne razpise za pospeševanje prodaje čebeljih pridelkov na domačih in tujih trgih, za ureditev polnilnic za med, za ureditev muzeja čebelarstva v naravi itd. Načrtujemo tudi nižje obresti, ker bo namenski denar zaradi graditve ČCS sproti porabljen. Preostali načrtovani prihodki so v mejah lanskih.

**Pri odhodkih iz osnovne dejavnosti** je načrtovano veliko povečanje pri dnevnih in potnih stroških, ker je upravni odbor namesto vračila prevoznih stroškov po cenah javnega prevoza izglasoval vračilo kilometrine (50–60-odstotno povečanje teh stroškov), poleg tega pa bodo nastali dodatni stroški za del delegacije, ki se bo udeležila kongresa v Južnoafriški republiki. Plače bodo višje zaradi celoletne redne zaposlitve administra-

torke (lani le štiri mesece), zato pa bodo nižji izdatki na podlagi pogodb. Preostali stroški so večji za približno 10–15 odstotkov.

**Pri razširjeni dejavnosti** načrtujemo povečanje stroškov v postavki 15/1 za promocijo kolektivne blagovne znamke (propagandna zloženka, plakati, oglasi v sredstvih javnega obveščanja, nadaljevanje raziskave tipičnih slovenskih medov itn.). V postavki 18/1 so poleg redne plače koordinatorke predvideni stroški za izdelavo in nakup propagandnega gradiva in za udeležbo naše delegacije na čebelarstem kongresu v Južnoafriški republiki Najbolj se bodo povečali stroški nadaljnje graditve ČCS. Za dograditev objekta v zdaj predvideni velikosti, torej brez zahodnega prizidka, bi porabili 55 milijonov tolarjev. Programi komisij so skupaj ocenjeni na 14,2 milijona tolarjev in vključujejo stroške za tekmovanje in tabor mladih čebelarjev, sofinanciranje izobraževalnih programov in začetek izobraževanja za KV čebelarje, izdajo priročnika o zdravstvenem varstvu čebel, nadaljevanje dejavnosti pri zaščiti kranjske čebele, ureditev »papiirjev« in okolice ob Janševem čebelnjaku, nagrade za nove člane, izpad prihodkov od oglaševanja kot protiusluge trgovcem za popust pri nakupu s člansko kartico itn. Sem lahko prištejemo še 2 milijona stroškov za nadaljevanje raziskave tipičnih slovenskih medov, če za to ne bomo dobili namenskih sredstev. Zatika se tudi pri sofinanciranju plače koordinatorke kongresa.

Delegati so po razpravi sprejeli sklep, da soglasno sprejmejo delovni in finančni načrt ČZS za leto 2001.

(Nadaljevanje prihodnjic)

**UPORABLJAJO SE ZA  
SHRANJEVANJE VINA,  
SADNIH SOKOV IN  
DRUGIH TEKOČIN.**

**NAŠE POSODE SO  
ESTETSKO OBLIKOVANE  
IN SO OKRAS  
PROSTORA V KATEREM  
SE NAHAJAJO.**

**KVALITETNA IZDELAVA  
IN ATESTIRANI  
MATERIALI.**

**NEOMEJENA ŽIVLJENJSKA  
DOBA IN ENOSTAVNO  
ČIŠČENJE.**



**LOGAR TRADE, d.o.o.**

**Zupanova 1, 4208 Šenčur,**

**tel.: 04 25 19 410**

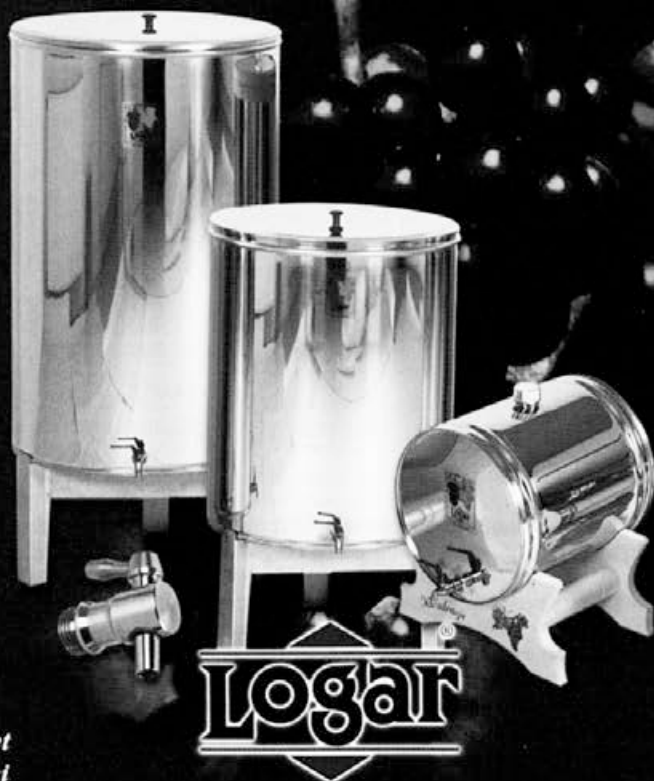
**faks: 04 25 19 415**

**e-pošta: logar-trade@siol.net**

**internet: www. logar-trade.si**

# POSODE

*s plavajočim pokrovom*



## ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO NOVA GORICA

Kostanjeviška 16 a, 5000 Nova Gorica

Tel.: +386 (0)5 330 86 00 – Faks: +386 (0)5 330 86 19

### OBVESTILO ZAVODA ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO NOVA GORICA

Čebelarje obveščamo, da opravljamo analize ostankov zdravil za zatiranje varoe pri čebelah (kumafos, amitraz, timol) v vzorcih medu.

*Vzorce nam lahko pošljete po pošti na naslov:*

**ZZV NOVA GORICA, Kostanjeviška 16 a, 5000 Nova Gorica**

**Informacije dobite na telefonu (05) 330 86 00 ali faksu (05) 330 86 19.**

**Žiroračun: 52000-603-0030388**

# ČEBELARSKO DRUŠTVO CARNICA GROSUPLJE JE RAZVILO DRUŠTVENI PRAPOR

Letošnji četrti avgust je bil za člane Društva čebelarjev Carnica iz Grosupljega res nekaj posebnega in nepozabnega: uspelo nam je namreč razviti svoj društveni prapor. Zamisel o tem se je porodila že kmalu po ustanovitvi društva, to je približno pred letom in pol. Vsi člani se namreč zavedamo, da je prapor simbol, ki obvezuje, hkrati pa povezuje, združuje in dviga ponos ter čut pripadnosti.

Naše društvo je eno najmlajših v občini Grosuplje in šteje štirindvajset članov. Vsi, ki delujete v podobnih združenjih, prav gotovo veste, koliko truda zahtevajo priprave na tak dogodek, kljub temu pa nam je uspelo. Pridobili smo sponzorje, poiskali darovalce trakov in kar 61 darovalcev zlatih žebeljčkov ter opravili precej prostovoljnega dela. Veseli smo, da je naša članica gospa Koželjeva, ki se med drugim ukvarja tudi z likovno umetnostjo. Izdelala je idejni osnutek prapora, naredili pa so ga v znani delavnici pri Ergojevih v Ljubljani.

Prireditve ob razvitju prapora smo pripravili v priznem kraju Št. Jurij pri Grosupljem. Kulturni pro-

gram je povezovala naša članica gospa Škufčeva, nastopil je pevski zbor Samorastniki iz Žalne, članice krožka mladih čebelarjev pa so pod vodstvom mentorice pripravile nekaj lepih recitacij. Najslovesnejši del prireditve je bil, ko je župan občine Grosuplje gospod Janez Lesjak razvil prapor, darovalci pa so nanj pripeli še sedem trakov. Čudovit je bil tudi obred blagoslovitve prapora, ki ga je opravil šentjurski župnik.

Veseli smo, da so se slavlja udeležili tudi predstavniki sosednjih čebelarskih društev, predstavnik Čebelarske zveze Slovenije pa se je zaradi drugih njihovih obveznosti opravičil.

Praznovanje smo nadaljevali z veliko vrtno veselico, na kateri so nas zabavale Vesele Štajerke. Udeležilo se je je veliko število zabave željnih obiskovalcev in prepričani smo, da so bili tako zadovoljni, kot smo mi.

**Upravni odbor Društva čebelarjev Carnica  
Grosuplje**

## ŽUPANOVNO PISMO

Oglašam se iz obmejne občine Razkrižje. V njej živi devet čebelarjev, ki čebelarijo s 315 panji. V občini si prizadevamo, da bi našim čebelarjem pomagali predvsem pri zdravljenju čebel, saj nam čebele posredno in neposredno prinašajo veliko korist. Tako smo lani za vsak panj v naši občini dali sredstva za hlapilnik za mravljinčno kislino, letos pa smo prav tako za vse panje financirali nakup mravljinčne kisline in sredstva hemovar. Ker je bila letina slaba, smo dali čebelarjem tudi nekaj denarja za nakup sladkorja za krmljenje čebel.

Letos je svoje čebele na na akacijevo pašo v našo občino pripeljalo dvanajst čebelarjev, od teh pa sta naše čebelarje prosila za dovoljenje samo dva, ki sta tudi pokazala zdravstveno spričevalo svojih čebel.

Čeprav nisem čebelar, vem, da med čebelami razsajajo bolezni, ki lahko hitro uničijo ne samo en panj, okužijo pa lahko tudi panje na širšem območju.

Ker je naša občina sodelovala pri zdravljenju čebel naših čebelarjev, prosim vse čebelarje, ki svoje čebele prevažate na pašo v občino Razkrižje, da se z našimi čebelarji dogovorite o kraju postavitve svojih panjev ter čebelarju, ki bo pristojen za razporeditev pasišč v občini, pokažete zdravstveno spričevalo. Želim, da bi vsi imeli zdrave čebele, ki bi nam prinašale veliko dobrih sadov in veselja.

Župan občine Razkrižje **Stanko Ivanušič**

### Pripis urednika

*Zadnji dan avgusta smo v uredništvo prejeli gor-nje pismo župana občine Razkrižje, g. Stanka Ivanušiča, s prošnjo, da ga objavimo v našem glasilu. Prvič se je zgodilo, da se je neki župan javno zavzel za interese domačih čebelarjev. Brez dvoma je skrb g. župana pohvale vredna, prav tako pa tudi pomoč, ki jo občina namenja sicer majhnemu številu domačih čebelarjev.*

*Brez pomoči občin in države bo vedno manj mladih čebelarjev, ta koristna dejavnost, kar čebelarstvo že zaradi opravevanja kmetijskih kultur brez dvoma je, pa bo obsojena na nazadovanje, kot se, žal, že dogaja. Posledice in škodo, ki jo bo pomanjkanje čebel kot opravevalcev povzročilo tako v kmetijstvu kot v naravi, pa si le težko predstavljamo. V Sloveniji se število čebelarjev zmanjšuje tudi zato, ker naše čebelarstvo v primerjavi s čebelarstvi v državah Evropske unije od države prejema le majhno finančno podporo. Upoštevanje zakonodaje in pravil pri prevozi čebel bi moralo postati za vse čebelarje samoumevno, seveda pa morajo postati pravila življenjska in sprejemljiva tako za domače čebelarje kakor tudi za čebelarje prevažalce. Primer iz Razkrižja kaže, da nekateri prevažalci ne upoštevajo niti dobrih starih čebelarskih običajev oziroma se držijo slabe čebelarske navade »noč ga je dala, noč ga je vzela«.*

# ČEBELARJI IZ CELJA IN OKOLICE SMO OBISKALI KRAS

Helena Zupanc

Člani Čebelarkega društva Henrik Peternel iz Celja smo se 23. junija letos odpravili na izlet v Tomaj in Štanjel. Med vožnjo proti Sežani smo se s predsednikom društva Petrom Gradišnikom pogovorili o delu v društvu, predvsem o delu, ki smo ga opravili pri društvenem čebelnjaku v Zagradu pri Celju, ter o poučni in uspešni enodnevnih prireditvi s čebelarstvo razstavo, ki jo je pod naslovom »Dan odprtih vrat čebelnjaka v Zagradu« organiziralo vodstvo društva. Vsi udeleženci so bili s prireditvijo zadovoljni, saj so se naučili veliko koristnega. Brez dvoma si zato vodstvo društva zasluži vso pohvalo.

Med pogovorom nam je vožnja hitro minila in že smo prispeli v Sežano, kjer nas je čakal naš gostitelj g. Jožef Svagelj iz Štanjela, sicer znani čebelar in član Čebelarkega društva Sežana, cenjen vodnik ter dober poznavalec zgodovine Štanjela in Krasa. Uživali smo v

njegovi pripovedi med ogledi kraških znamenitosti. Ogledali smo si Štanjel in občudovali kraško arhitekturo oziroma tisto, kar je po tragičnih dogodkih v drugi svetovni vojni v Štanjelu ostalo. Naš vodnik nam je veliko povedal tudi o čebelarstvu na Krasu in svojih izkušnjah pri oskrbi čebel. Preizkušali smo tudi čebelje pridelke, predvsem okusno medeno žganje v lični prodajalni na njegovem domu. Nato smo si ogledali še kraško jamo Vilenica in vas Tomaj. Na tamkajšnjem kmečkem turizmu so nam pripravili okusno kosilo, posladkali pa smo se tudi z medenim sladoledom.

Prelep in nepozaben dan, ki se ga bomo vsi čebelarji z veseljem spominjali, je hitro minil. Za dobro organizacijo se v imenu članov zahvaljujem predsedniku g. Gradišniku in g. Škerlu, za gostoljubnost pa našemu gostitelju g. Švaglju.

## CENE MEDU NA LJUBLJANSKI TRŽNICI

*Cene medu na tržnici v Ljubljani so bile septembra: hojev med 1300 SIT, smrekov med 1200 SIT, gozdni med 1000 SIT, cvetlični med 1000 SIT, kostanjev med 1100 SIT, lipov med 1050 SIT, med v satju 1600 SIT. Pri čebelarjih na domu se cena medu giblje od 900 SIT do 1200 SIT, odvisno od vrste medu.*

*Komisija za ekonomiko čebelarjenja*

## OB 60. OBLETNICI SMRTI MISIJONARJA, ČEBELARJA IN SADJARJA FRANCA JAGRA

Imenitno tradicijo slovenskega čebelarstva je v svet poneslo kar nekaj naših čebelarjev. Pomembno mesto med njimi prav gotovo zavzema tudi čebelar Franc Jager.

Rodil se je 2. aprila 1869 v Bistri nad Vrhniko v družini železniškega čuvaja. Leta 1875 je bila družina premeščena v čuvajnico št. 712 v Ivanje selo in tam je ostala do leta 1888. Mladi Franc je obiskoval ljudsko šolo na Uncu. Šolanje je nadaljeval na gimnaziji v Ljubljani, vendar ga ni dokončal. Leta 1887 je odpotoval v Minnesoto v Združenih državah Amerike in tam končal bogoslovne študije. Kot prizadeven misijonar je tam ustanavljal župnije in po načrtih brata arhitekta Janeza Jagra gradil cerkve. Umril je 30. januarja 1941.

Veselse do čebelarstva je dobil pri starem očetu v Hrenovcah, do sadjarstva pa pri svojem očetu. Prve strokovne nasvete je dobil pri učitelju Ivanu Poženelu na Uncu. Unška srenja je svoji ljudski šoli darovala tedaj moderen čebelnjak. Tradicijo dobrega čebelarja sta na ljudski šoli vse do sredine 20. stoletja nadaljevala nadočitelj Peter Repič in Andrej Kenič. Učitelji so se trudili pri učencih vzbuditi zanimanje za čebelarstvo, sadjarstvo in poljedelstvo na šolskem vrtu, za katerega so vaščani menili, da je prav vzorno urejen. Poslej se je Franc v čebelarstvu izpopolnjeval sam in na ta način dosegel zavidanja vredno raven svojega strokovnega znanja.

Poleg skrbi za vernike je veliko svojega časa namenil tudi gojenju čebel. V župniji St. Bonifacius v predmestju glavnega mesta Minneapolis je kupil precej pa-

njev in zasadil obsežne sadovnjake. Ustvaril si je bogato knjižnico. Svoja spoznanja o čebelah je objavil v številnih razpravah. Kot priznanje njegovemu pomembnemu prispevku k ameriškemu čebelarstvu je bil leta 1913 imenovan za prvega profesorja čebelarstva na kmetijskem oddelku državne univerze v Minneapolisu, pozneje pa celo za predstojnika oddelka za čebelarstvo. Tako je kot eden izmed prvih Slovencev dosegel čast profesorja na univerzi v ZDA. Nazadnje je postal tudi svetovalec v zveznem ministrstvu za kmetijstvo. Na njegovo lastno željo je bil leta 1928 upokojen.

Kot strokovnjak je Franc Jager preučeval življenjske lastnosti čebel in iskal optimalne razmere za najboljše pridelke medu. Najraje bi čebelaril s kranjsko čebelo, odločil pa se je za tripasaste laške čebele. Preizkušal je različne vrste panjev. Zavzel se je za ustanavljanje čebelarških društev. Veliko je potoval po Združenih državah, predaval po čebelarških društvih in navduševal ljudi za gojenje čebel. Čebelarstvu je bil izjemno predan. Želel je, da bi ljudje spoznali pomen čebelarstva za kmetijstvo ter da bi v gojenju čebel našli svoje zadovoljstvo. Skratka, bil je vsestranski strokovnjak in ljubitelj čebelarstva, sadjarstva in vrtnarstva.

V spomin na 60. obletnico smrti Franca Jagra in 130. obletnico rojstva arhitekta Janeza Jagra, Fabianičevega in Plečnikovega sodobnika, je osnovna šola Unec 25. maja v Uršulinem domu pripravila primerno in odmevno prireditev. Oba brata sta bila Ivanjca, učenca ljudske šole na Uncu in pomembna Slovenca.

*Franz Matičič, Unec 63, Rakek*

## ČEBELARSKI TABOR »ČEBELKO 2001«

Nekega četrtna nam je naša mentorica čebelarškega krožka pri Društvu čebelarjev Carnica iz Grosupljega, gospa Olga Tomažič iz Slovenskega čebelarja prebrala, da se lahko udeležimo čebelarškega tabora v Prosenjakovih v Prekmurju. Navdušila sem se že med poslušanjem branega, samo starše sem morala še prepričati. To pa ni bilo težko, saj so se s taborom takoj strinjali. Pogovorila sem se še s sošolkami in sošolci in kar osem nas je izpolnilo prijavnice. Komaj smo čakali dan odhoda.

V ponedeljek, 25. junija 2001, smo se s starši že zgodaj zjutraj odpravili na pot. Vozili smo se tri ure in pol, da smo prispeli do kljuna Slovenije. Prosenjakovci namreč ležijo tik ob meji z Madžarsko. Ta tabor ni bil čisto pravi tabor, saj nismo bivali v šotorih, ampak v učilnicah Dvojezične osnovne šole Prosenjakovci. Ob prihodu so nas zelo lepo sprejeli, nam razkazali šolo in pripravili kulturno prireditev. Kot bi mignil, je padel mrak in starši so se morali posloviti, mi pa smo šli novim dogodivščinam naproti. Že prvi večer so nam pripravili prijetno zaposlitev.

Šli smo v bližnji gozd po dračje in na šolskem dvorišču zakurili ogenj. Kuharica je prinesla na koščke narezan kruh, mi pa smo ga nataknili na palice in ga nad ognjem opekli. Bil je neverjetno okusen. Domačini imenujejo tako pripravljen kruh pajani kruh. Naslednji dan smo poslušali predavanje o medoviti rastlinah, po kosilu pa je sledilo kopanje v Mo-

ravskih Toplicah. V sredo smo šli na pohod na Madžarsko, kjer smo obiskali lončarja in si ogledali izdelavo vaze. Zvečer smo imeli predavanje z naslovom Lepi z medom. Pomešali smo skuto in med in se z zmesjo namazali po obrazih. Res so nam sijali še lepše, kot doslej. Dan po utrjajoči sredi smo točili med in izvedeli veliko novega o življenju čebel, zvečer pa smo pekli medenjake. V petek smo si v kraju Grad ogledali zanimivo graščino, ki ima kar 365 sob. Pravijo, da v eni izmed njih počiva zmaj, ki se prikaže le v noči čarovnic. Vodnica nam je povedala, da ta kraj leži prav v očesu slovenske kokoške.

Petkovo popoldne je bilo zelo delavno, saj smo se pripravljali na sobotni zaključek tabora. Kljub veliki zaposlenosti smo še našli čas za računalniške igrice, izdelovanje sveč iz voska, lovljenje po šoli in uganjanje norcij. Za soboto, ko so prišli starši po nas, smo pripravili prireditev. Naučili smo se nekaj recitacij, eno celo v madžarščini, zaplesali smo madžarski ples čardaš, spoznali madžarsko kuhinjo in se naučili skuhati bograč.

Nad vsem smo bili navdušeni, saj je bil tabor zares imeniten. Še dolgo se bomo spominjali prijaznih učiteljev in domačinov ter prijateljev, s katerimi smo preživeli ta počitniški teden. Radi se bomo vrnili tudi prihodnje leto.

Lara Lipnik, 3.b

OŠ Louisa Adamiča Grosuplje

### VABILO NA ČEBELARSKO RAZSTAVO IN XIX. MEDNARODNI ČEBELARSKI KONGRES (GORICA, 11.–14. OKTOBRA)

Obvezni čebelarski konzorcij v Gorici v Italiji bo ob podpori deželne vlade Furlanije-Juljske krajine in Nacionalnega združenja proizvajalcev medu, sekcije za območje Furlanije, tudi letos pripravil **tradicionalni čebelarski kongres** in tekmovalno razstavo medu iz Italije, Slovenije in Avstrije. Letos že XIX. čebelarski kongres se bo začel **v nedeljo, 14. oktobra 2001, ob 9. uri, na sejmu v Gorici**. Vse **štiri dni, tj. od 11. do 14. oktobra**, bo odprta mednarodna čebelarska tekmovalna razstava z naslovom **»RAZSTAVA MEDU BREZ MEJA«**. Razstavo bodo odprli v četrtek, 11. oktobra, ob 18.30, naslednje dni pa bo odprta od 9. ure naprej. V nedeljo, 14. oktobra, bodo ob 12.30 podelili medalje za najboljše med. Najboljši medovi bodo dobili priznanja z oznako **izvrsten ali odličen med**, med, ki bo prejel **absolutno največje število točk**, pa bo prejel **zlato medaljo – med brez meja**. Medovi, ki bodo osvojili manjše število točk, bodo prejeli **srebrne medalje**. Ocenjevanje bo izvedla komisija ANAM (Nacionalnega združenja pridelovalcev medu) po svojem pravilniku. Sočasno bo na sejišču tudi **sejem RURALIJA 2001**.

Na **XIX. čebelarskem kongresu** bodo strokovnjaki predstavili merila za določanje kakovosti medu in najboljše načine za trženje medu. Vstop na prireditev bo mogoč samo s posebnim vabilom, ki ga dobi-te na Čebelarski zvezi Slovenije, sicer pa bo brezplačen.

Čebelarska zveza Slovenije

## ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V OKTOBRU 2001

OKTOBRA boste v oddaji KMETIJSKI NASVETI na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- v **torek, 2. OKTOBRA**, ob 12.30, bo o čebelarstvu na avstrijskem Koroškem govoril dober poznavalec koroškega čebelarstva g. Mirko Srienc;
- v **torek, 16. OKTOBRA**, ob 12.30, bo dejavnost šolskega čebelarskega krožka predstavil Franci Strupi iz čebelarskega krožka na OŠ Cerklje na Gorenjskem;
- v **torek, 30. OKTOBRA**, ob 12.30, bo o letošnji čebelarski sezoni v Beli krajini govoril Mirko Pavlin iz Semiča.

*Urednica Ivanka Polanec*

## ČEBELARSKA OPREMA iz nerjaveče INOX pločevine



- ▶ posode od 30 kg do 700 kg
- ▶ točila za med
- ▶ cedila za odcejanje medu
- ▶ posode za medico
- ▶ izdelki po naročilu

### ZA DRUŠTVA DODATNI POPUSTI!!!

### DOMETAL

KOVINSKI IZDELKI & INOX OPREMA  
TEL.: 05/368-16-21, 05/386-80-287  
FAX: 05/386-16-22



### JOŽE RIHAR s.p.

*Čebelarstvo in izdelava čebelarske opreme*

- Izdelujemo žične matične rešetke za vse vrste panjev, čebelarske lopatke, plastične odtočne pipe, lovilce rojev (lesice).
- Meljemo sladkor in izdelujemo sladkorne pogače po konkurenčnih cenah – prepričajte se!
- Pri nas dobite žico za žičenje, satnike (rogličene), testne mreže za lovljenje varoj, plastične razmike ...
- Izdelujemo satnice in od 1. oktobra do 30. aprila kuhamo voščine.
- **Izdelujemo plastična razstojšča za AŽ panje.**

*Prepričajte se o kakovosti in ugodnih cenah naših izdelkov. Čebelarska društva obveščamo, da po dogovoru lahko pridemo tudi k njim in jim ponudimo naše izdelke in storitve.*

JOŽE RIHAR, Gabrje 42 – 1356 Dobrova – tel./faks: 01/364 11 06, GSM 031 351 964

# SEZNAM TRGOVIN, V KATERIH SO ČEBELARJI – IMETNIKI ČLANSKE IZKAZNICE – OKTOBRA UPRAVIČENI DO POSEBNIH POPUSTOV PRI NAKUPIH

Ker se je Čebelarstva zveza Slovenije odpovedala dohodku od oglasov, ki jih objavljamo v reviji Slovenski čebelar, v korist čebelarjev članov, lahko vsi člani društev, ki prejema revijo Slovenski čebelar, pri nakupih s posebno člansko izkaznico v čebelarstvih in drugih trgovinah uveljavljajo do 10-odstotne popuste.

Vse čebelarje in predvsem vodstva društev prosimo, da s to ugodnostjo, ki jo CZS ponuja svojim članom, seznanijo vse nečlane in »družinske člane«.



## TRGOVINE S POPUSTI V MESECU OKTOBRU:

1. APIS M & D, d.o.o., Čuža 7, VRHNIKA, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 4-odstotni popust pri nakupu in gotovinskem plačilu čebelarstvene opreme v vrednosti več kot 5.000 SIT le na sedežu podjetja.
2. ČEBELARSKA ZVEZA MARIBOR, Tyrševa ul. 26, MARIBOR, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 5-odstotni popust pri nakupu čebelarstvene opreme in drobnega pribora v vrednosti od 5.000 do 10.000 SIT in 10-odstotni popust pri nakupih v vrednosti več kot 10.001 SIT.
3. LOGAR TRADE, čebelarstvo, proizvodnja in trgovina, d.o.o., Zupanova 1, ŠENČUR, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 4-odstotni popust pri gotovinskem plačilu čebelarstvene opreme v vrednosti več kot 5.001 SIT le na sedežu podjetja.
4. MEDEX INTERNATIONAL, d.d., Linhartova 49a, LJUBLJANA, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 5-odstotni popust pri nakupu čebelarstvene opreme v vrednosti od 9.999 SIT in 10-odstotni popust pri nakupih v vrednosti več kot 10.000 SIT.
5. JOŽE RIHAR, s. p., čebelarstvo in izdelava čebelarstvene opreme, Gabrje 42, DOBROVA, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 4-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 5.000 SIT.
6. VELETRGOVINA VEMA eksport – import, d.d., Tržaška cesta 65, MARIBOR, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 5-odstotni popust za nakup v vrednosti od 5.000 do 10.000 SIT in 10-odstotni popust za nakupe v vrednosti več kot 10.001 SIT v prodajnih enotah Cash & Carry v trgovskem centru BDC, Tržaška 65, Maribor, na oddelkih čebelarstvene embalaže, gostinske in trgovske opreme, trgovine s tekstilom in galanterijo ter na oddelku Deteljica – darilni bazar.
7. ŠTAJERSKA ČEBELARSKA ZADRUGA CELJE – Prodajalna Čebelarna, Gosposka 3, CELJE, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 3-odstotni popust pri nakupu repromateriala v vrednosti več kot 5.001 SIT in 5-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 20.000 SIT.
8. CERES d.o.o. – Trgovina Martjanci, Mirna 14, MURSKA SOBOTA, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 5-odstotni popust pri gotovinskem plačilu v vrednosti več kot 5.000 SIT in 10-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 15.000 SIT.
9. KGR Rakovec, s.p., Gunceljska c. 28/a, LJUBLJANA-ŠENTVID, daje imetnikom veljavne članske izkaznice 5-odstotni popust pri gotovinskem plačilu v vrednosti več kot 4.000 SIT in 8-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 20.000 SIT.

*Čebelarstva zveza Slovenije*

## IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV



INDRIJSKA 10, 1360 VRHNIKA, TEL.: 01/755 13 17

GSM: 041 420 200

## V ZALOGI:

- panji AŽ (9s, 10s, 12s)
- prašilčki (5s, 7s)
- lipovi satniki
- zaklade Debelak (9s, 10s)
- pitalniki Francič
- distančni vložki
- vehe za povezavo AŽ panjev
- trietažni AŽ (10 s)
- AŽ Kozinc 11 + 3

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev.  
Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (cinkani).  
Blago vam lahko pošljemo s hitro pošto.

**NOVO: Pri nakupu desetih panjev vam podarimo prašilček.**



# V spomin

## FRANC REPIČ



Iz panjev dveh čebelnjakov na dvorišču hiše v Lazah 77b so živahno izletavale čebele, ko smo se marca letos za vedno poslavljali od njihovega skrbnega gospodarja in našega dolgoletnega člana, 71-letnega Franca Repiča.

Narava mu je bila že od otroštva blizu, zato ga njegovi materi, ki je izhajala iz čebelarške družine, ni bilo težko navdušiti za čebele. Osnovno čebelarstvo znanje je dobil pri svojem stricu, aprila leta 1963 pa si je na domačem dvorišču postavil čebelnjak in si kupil nujno potrebno orodje. Bil je skrben, delaven in vedoželjen. Ob delu v gozdu se je sam izučil se za mizarja in zidarja. Čebelnjak mu je hitro postal premajhen, zato je sam izdelal še enega in ga postavil poleg starega. Nazadnje je skrbel za 24 čebeljih družin. O njih je pisal dnevnik in čebele so ga dobesedno zasvojile. Ker je bil v okolici zelo iskan zidar, je po gradbiščih doživel marsikaj zanimivega, kljub temu pa je zvečer domačim najraje poročal o svojem delu s čebelami.

Ko žalujemo za svojim pokojnim članom, nam je lahko v tolažbo tudi to, da življenje v njegovih panjih ne bo zamrlo. Kot dober gospodar je namreč poskrbel, da bo čebelarstvo ostalo v družini. To pa je uspeh, ki ga dandanes dosegajo vedno manj čebelarjev.

*Čebelarstvo Logatec*

## JOŽEF FARKAŠ



Maja letos je smrt iz čebelarških vrst iztrgala dobrega očeta in čebelarja Jožefa Farkaša.

Rojen je bil na Srednji Bistrici leta 1933. Kot mlad fant se je z materjo preselil v bližnjo vas Žižki in se tam izučil za čevljarja. Ker takrat za mladega Jožefa v domačem kraju ni bilo dovolj dela, mu ni preostalo drugega, kot da ode v širni svet. Po poroki se je preselil v sosednjo Avstrijo, kjer je dobil delo kot mizarški pomočnik. V zakonu so se mu rodili štiri otroci.

Ko se je upokojil, se je pri prijatelju navdušil za čebelarstvo. Sam si je izdelal svoj prvi panj in ga naselil s čebelami. Ker so mu čebele pomenile sprostitev in počitek, je rad zahajal do čebelnjaka, iz katerega so pridno izletavale njegove ljubljenske. V zadnjih letih je čebelaril s petnajstimi AŽ panji.

Bil je član Čebelarstva društva Črenšovci. Rad se je udeleževal društvenih srečanj in bil vedno dobre volje.

Takega smo te poznali, Jože, in takega se te bomo spominjali.

*Čebelarji ČD Črenšovci*

## VIKTOR KOČEVAR



V krogu sorodnikov in čebelarških prijateljev smo se aprila letos poslovili od Viktorja Kočevarja. Rodil se je leta 1937 na Hudem Vrhu na Blokah.

Kruta bolezen je iz našega društva iztrgala marljivega čebelarja. Nekaj let pred smrtjo je bil predsednik društva, za svoje delo pa je prejel tudi odličje

Antona Janše III. stopnje. Prizadeval si je za boljše delovanje društva in za to smo mu hvaležni.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

*ČD «BLOKE» Nova vas*

## ANDREJ KOŽELJ



Spomladi, v najlepšem čebelarškem letnem času, smo se na kamniškem pokopališču poslovili od našega najstarejšega člana Andreja Koželja iz Šmarce.

Rodil se je leta 1912 na Križu pri Komendi. Izučil se je ključavničarske obrti. Med narodnoosvobodilno vojno se je najprej pridružil partizanom na Primorskem, potem ga je vojna vihra zanesla celo v Bosno. V vzornem zakonu sta si z ženo ustvarila prijeten dom in družino.

Začetki njegovega čebelarjenja segajo v leto 1955, že čez dve leti pa je postal tudi član našega društva. Čebelaril je z desetimi do petindvajsetimi čebeljimi družinami v AŽ panjih, čebele pa je tudi prevažal. V letih od 1968 do 1988 je bil predsednik Čebelarstva družine Homec in hkrati več mandatov tudi član upravnega odbora Čebelarstva društva Domžale, zato se ga bomo spominjali tudi kot vestnega organizatorja. Za svoje delo je prejel priznanje ČD Domžale ter odličji Antona Janše III. in II. stopnje. Konec minulega leta mu je Čebelarstvo društvo Domžale podelilo tudi naziv častnega člana društva. Dokler mu je zdravje dopuščalo, se je rad udeleževal predavanj, strokovnih ekskurzij, sestankov, občnih zborov in drugih društvenih dejavnosti.

Hvaležni smo mu za delo, ki ga je opravil, zato se ga bomo spominjali kot člana, po katerem se lahko zgledujemo.

*Čebelarstvo društvo Domžale – Čebelarstva družina Homec, predsednik Bine Kladnik, univ. dipl. inž.*



# Mali oglasi



**PRODAM** večjo količino smrekovega in cvetličnega medu. ☎ 04 572 51 37.

**PRODAM** vlačilec (pogon na 4 kolesa z vitlom) z enoosno prikolico za 102 AŽ, atestiran, v voznem stanju ali zamenjam za gozdni med. ☎ 041 410 152.

**PRODAM** kostonjev med in ga menjam za akacijevega. ☎ 041 883 744.

**ZARADI** opuščanja čebelarstva ugodno prodam: terenski tovornjak s 54 skoraj novimi naseljenimi 10 S in zabojnik z 28 naseljenimi panji. ☎ 05 300 57 02 zvečer.

**KUPIM** manjši prevozni čebelnjak ali prikolico in panje AŽ 11S. Franc Žnidarič, Videm 40g, Dol pri Ljubljani. ☎ 01 564 74 73.

**PRODAM** hojev med. ☎ 01 724 20 26, GSM 041 403 960.

## **ČEBELARSKI STROKOVNO DEBATNI KLUB FRANCA KIRARJA IZ MARIBORA NUDI ČEBELARSKIM DRUŠTVOM IN ZVEZAM POMOČ PRI ORGANIZACIJI REGIJSKIH STROKOVNIH SEMINARJEV**

Ker že več kot osem let izvajamo na območju Maribora različne REGIJSKE seminarje in imamo pri organizaciji le-teh dovolj izkušen smo jih pripravljene v zimski sezoni 2001–2002 posredovati čebelarским organizacijam v sosednjih in tudi ostalih regijah po Sloveniji. Pripravljene imamo tudi že pisne materiale v obliki skript, ki bi jih lahko posredovali za minimalno odškodnino.

Vse zainteresirane organizacije, ki so regijsko organizirane prosimo, da nas **pokličejo na tel. 02 251 10 73**, zaradi podrobnejših informacij in dogovora.

*Čebelarско strokovno debatni klub Franca Kirarja Maribor  
Stane Sajevec*



**APIS M & D d.o.o.  
MARKO DEBEVEC**

**ČUŽA 7 – 1360 VRHNIKA  
tel., faks: (01) 755 12 82**

**Odprto: ob delavnikih od 9.–12. in od 16.–18. ure, ob sobotah od 9.–12. ure  
PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH**

**NOVO!**

**AŽ panji 10-, 7- in 5-satni. Kakovostna izdelava po ugodni ceni.**

- IZDELUJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMLJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM TERAPEVTSKIH SREDSTEV
- APNENOGEL • NOSEMAGEL • STIMULANS • VAROGEL
- NA DEBELO IN DROBNO PRODAJAMO VSO ČEBELARSKO OPREMO

**NAROČENO BLAGO POŠLJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI**

- Vse čebelarje in čebelarška društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti. Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125 °C.
- Vosek odkupujemo po 600 do 700 SIT za kilogram.

## CERES d.o.o.

Mirna 14, 9000 Murska Sobota

TRGOVINA MARTJANCI

tel.: 02 548 16 39, GSM: 041 882 871

**NOVO!**  
Specializirana trgovina  
s čebelarškim materialom

Po ugodnih cenah ponujamo ves čebelarški material. Imetnikom čebelarških kartic omogočamo 5-odstotni popust pri nakupu in gotovinskem plačilu v vrednosti več kot 5.000 SIT in 10-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 15.000 SIT.

Vsako drugo in četrto sredo v mesecu od 8. do 10. ure nasveti Jožeta MATAVŽA, dr. vet. med.

Po dogovoru dostavimo čebelarški material na dom oziroma na sedež ČD. Ob delavnikih je trgovina odprta od 8. do 16. ure, ob sobotah pa od 8. do 12. ure.

**Se priporočamo!**

## OBVESTILO O NAPAKI V DOPISU PREDSEDNIKOM ČD

V dopisu ČZS številka 919/01 z dne 11. septembra 2001 je napačno napisana telefonska številka ČZS – **pravilna je 01 421 79 40**. Prizadetim se opravičujemo.

Vodstva čebelarških organizacij in druge čebelarje obveščamo, da je po sklepu UO ČZS z dne 24. septembra 2001 tajniška opravila prevzel g. Anton Tomec.

**Tajništvo ČZS**



## ŠTAJERSKA ČEBELARSKA ZADRUGA CELJE, z.o.o.

Prodajalna "ČEBELARNA"  
3000 CELJE, Gosposka 3  
Tel: (03) 544 17 23  
apis\_styria@hotmail.com

V trgovini lahko dobite ves čebelarški repromaterial:  
- panje, opremo, zaščitno opremo, hrano za čebele.

Odkupujemo vse čebelje pridelke po ugodnih cenah.  
Trgovina je odprta  
ob ponedeljkih, torkih, četrtek in petkih  
od 8. - 15. ure, ob sredah pa od 9. - 12. in od 15. - 18. ure.  
Odperta je tudi vsako prvo soboto v mesecu od 8. - 12. ure.

**Se priporočamo !**

Odkupujemo tudi  
ČEBELJE DRUŽINE  
za izvoz v EU !



Prve čebelje družine  
kranjske sivke,  
prodane po 70. letih v Francijo !  
s sodelovanjem Lojze in Remy Ivanec  
SC LA CARNIOLE  
www.apiphyt.com/carnica

*Ugodno – kozarci za med*

Firma

STENKO d.o.o.

Špruha 3 – TRZIN – ☎ 01 562 17 22

Čebelarjem ponujamo steklene kozarce po ugodnih cenah: 720 ml (grlo Ø 82 mm) po **31,70 SIT/kos.** pakirani po **35,20 SIT/kos.** 370 ml (grlo Ø 66 mm) po **26,18 SIT/kos.** pokrove, zlato lakirane, 0,82 mm po **13,10 SIT/kos** in 0,66 mm po **10,70 SIT/kos.**

Po dogovoru naročeno blago tudi dostavimo.

# KGR Rakovec s.p.

Gunceljska c. 28/a, 1210 Ljubljana-Šentvid

tel./faks: (01) 512 46 77 – GSM 041 639 658 – [www.kgr-sp.si](http://www.kgr-sp.si), e-pošta: [kgr@kgr-sp.si](mailto:kgr@kgr-sp.si)

## ČEBELARSKA OPREMA IN DROBNI PRIBOR

- LOVILEC ROJEV AŽ, LR, ŽICA ZA ŽIČENJE • SMUKALEC CVETNEGA PRAHU 280, 330 mm
- VILICE, KLEŠČE ZA SATNIKE, MATIČNE KLEŠČE • MATIČNE REŠETKE HANEMAN, ŽIČNE AŽ, LR
- AVSTRALSKE SPONKE, ZAPAHI 2/2 MALI, VELIKI, ZAPAHI L-D • RAZSTOJIŠČA AŽ 5–15

GOTOVINSKI NAKUP: 5-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 4.000 SIT, 8-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 20.000 SIT **Z VELJAVNO ČLANSKO IZKAZNICO.**

**ODPRTO OD 8. DO 14. URE (ponedeljek – sobota) oziroma po dogovoru po telefonu 041 639 658.**

Naročeno blago vam lahko pošljemo z Door to Door.

ČEBELARSKA ZVEZA DRUŠTEV  
MARIBOR  
Streliška 150  
2000 Maribor



Prodajno razstavni prostor je odprt:

Pon. - Pet.: od 10<sup>00</sup> do 17<sup>00</sup>  
V torek zaprto; Sob. od 10<sup>00</sup> do 13<sup>00</sup>

Odprli smo Čebelarski center Maribor,  
na Streliški c. 150 (ob betnavskem gradu)

### PONUJAMO VAM:

Čebelarsko opremo - Drobní čebelarski pribor -  
Embalaža - Kozarci vseh vrst, pokrovčki, stekleničke  
za propolis vseh vrst - Satnice za AŽ, za nakladni LR,  
za mali in veliki KIRAR - Prodaja medu vrhunske  
kakovosti in drugih zakladov iz čebeljega panja -  
Točimo sladkorno raztopino FRUTASUN Q 85



ŠE VEDNO PA PRODAJAMO MED NA STARI  
LOKACIJI ČEBELARSKA ZVEZA DRUŠTEV MARIBOR:

Tyrševa ul. 26 - 2000 Maribor  
Tel / faks: 02/251-62-44

### ODPRTO:

Sreda: od 8<sup>00</sup> do 14<sup>00</sup>  
Petek: od 8<sup>00</sup> do 14<sup>00</sup>  
Sobota: od 8<sup>00</sup> do 12<sup>00</sup>

### Lokacija novega centra



Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko leta 1898. Izdaja ga Čebelarska zveza Slovenije, Cankarjeva 3, 1000 Ljubljana.

Tel.: tajništvo (01) 421 79 40, uredništvo: (01) 421 79 45 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: (01) 426 13 35, e-pošta: [cebelarska.zveza.slo@iol.net](mailto:cebelarska.zveza.slo@iol.net).

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, Marjan Debelak, dipl. inž. arh., Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., Jože Babnik, inž. agr., dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, mag. Mira Jenko - Rogelj, Marjan Debelak, univ. dipl. inž. arh., čebelarski mojster Franci Marolt in dr. Aleš Gregorc.

Glavni in odgovorni urednik: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., lektorica: Nuša Radinja, prof.

Letna naročnina za leto 2001 za nečlane je 7.200,00 SIT. Posamezna številka stane 600 SIT za člane oz. 650 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV. Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar, je 6.000 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 50 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 100.000 SIT, v sredini 60.000 SIT, pol strani 30.000 SIT, četrt strani 14.000 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10%, za 6- do 10-kratno objavo 20%, za celoletno objavo 30%.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka žiroračuna pri APP v Ljubljani je: 50100-678-48636, davčna številka: 81079435.

Priloga za tisk: Prepress d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Ljubljana d.d., Ljubljana.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak, dipl. inž. arh.

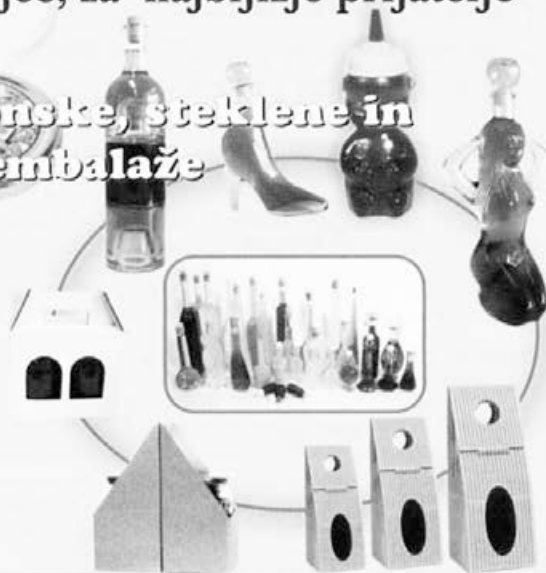
**Darilna embalaža za svoje, za najbližje prijatelje  
in poslovne partnerje**

**Velika izbira kartonske, steklene in  
plastične embalaže**

Moji izdelki si  
zaslužijo kraljevsko  
embalažo



**Možnost naročanja prodajnih artiklov  
(po telefonu, faksu, e-pošti)  
po povzetju, na vaše stroške.**



**VELETRGOVINA**

**VEMA**

**Tržaška 65, 2000 Maribor**

Telefon: 02/320-64-26; veleprodaja: 320-64-52

Faks: 02/332-62-71

e-mail: vema@siol.net

**Delovni čas:**

**pon. - pet.: 8<sup>h</sup> - 19<sup>h</sup>**

**sobota: 9<sup>h</sup> - 13<sup>h</sup>**

## **SPOŠTOVANI ČEBELARJI**

*Za splošen napredek čebelarstva, posodabljanje čebelarске opreme in izboljševanje ponudbe, za boljše trženje in informiranje čebelarjev – članov ČZS Vam Medex daje možnost nakupa čebelarске opreme*

**S POPUSTOM od 5 do 10 %**

*5 % popust velja pri nakupu čebelarске opreme v vrednosti do 9.999 SIT,*

*10 % popust pa velja pri nakupu v vrednosti več kot 10.000 SIT.*

*Uveljavljanje popusta bo možno le ob predložitvi veljavne članske kartice.*

*Pričakujemo Vas v Medexovi prodajalni na Linhartovi 49/a*

**od ponedeljka do petka, od 7.30 do 14.30 ure.**

*Hkrati Vas obveščamo, da imate kot člani ČZS možnost naročanja čebelarске opreme **po povzetju.***

*Naročeno blago Vam bomo dostavili **s paketno pošto.***

*Stroške poštnine poravnava naročnik ob prevzemu.*



**medex**

international, d.d.  
linhartova 49/a  
ljubljana, slovenija

*živeti z naravo*